

Riksrevisjonens melding om virksomheten i 2015

Dokument 2 (2015–2016)

200

1816–2016

42 104 10 587 040 9 425 14 617 8663 38 121 24 060 18 405 17 111

Denne publikasjonen er tilgjengelig på Internett:
www.riksrevisjonen.no

Offentlige etater kan bestille publikasjonen fra
Departementenes servicesenter
Telefon: 22 24 20 00
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
www.publikasjoner.dep.no

Andre kan bestille fra
Bestillinger offentlige publikasjoner
Telefon: 55 38 66 00
Telefaks: 55 38 66 01
E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Fagbokforlaget AS
Postboks 6050 Postterminalen
5892 Bergen

ISBN 978-82-8229-358-7

Forsideillustrasjon: 07 Oslo, basert på maleri/collage av Heidi Helland-Hansen.
Høyesterettsadvokat S. A. W. Sørensen var hovedrevisor i perioden 1827–1848.

Riksrevisjonens melding om virksomheten i 2015

Dokument 2 (2015–2016)

Til Stortinget

Riksrevisjonen legger med dette fram Dokument 2 (2015–2016) *Riksrevisjonens melding om virksomheten i 2015*. Riksrevisjonen skal medvirke til at fellesskapets midler og verdier blir brukt og forvaltet slik Stortinget har fastsatt. Det skjer gjennom revisjon, kontroll og veiledning. Målet med revisjonen er å medvirke til en bedre forvaltning.

En årlig overordnet risikovurdering skal bidra til at Riksrevisjonen prioriterer revisjonsoppgaver og ressursbruk etter en helhetlig vurdering av vesentlighet og risiko på tvers av departementsområdene. Denne prosessen er videreutviklet og forbedret i 2015. Det har også vært satset på implementering av nye internasjonale revisjonsstandarder og videreutvikling av vårt revisjonsstøtteverktøy.

I tillegg til Dokument 1 (Rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2014), Dokument 3:1 (Oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget) og Dokument 3:2 (Kontroll med forvaltningen av statlige selskaper for 2014), har Riksrevisjonen i 2015 overlevert ti forvaltningsrevisjoner til Stortinget. Det er også avgitt en administrativ rapport som er sendt kontroll- og konstitusjonskomiteen og fagkomiteen til orientering. Ved utgangen av 2015 var ytterligere 22 forvaltningsrevisjoner påbegynt. Disse vil bli rapportert til Stortinget i 2016 og 2017.

Ved Stortingets behandling av Riksrevisjonens dokumenter, er det gitt mange positive tilbakemeldinger som vi setter stor pris på. Tilbakemeldingene fra forvaltningen gjennom brukerundersøkelser er også positive og tyder på at Riksrevisjonens satsingsområder og risikovurdering treffer bra.

I 2015 hadde Riksrevisjonen fem internasjonale revisjonsoppdrag i internasjonale organisasjoner som Norge er medlem av. Riksrevisjonen deltar aktivt i den internasjonale organisasjonen for riksrevisjoner INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions) og regionale EUROSAI.

Målet for Riksrevisjonens utviklings samarbeid er å bistå riksrevisjoner i utvalgte utviklingsland slik at disse riksrevisjonene kan bidra mer effektivt til å fremme et godt styresett. Riksrevisjonen hadde i 2015 samarbeid med riksrevisjonene i Makedonia, Nepal, Uganda, Tanzania og Zambia og et institusjonelt partnerskap med sekretariatet for engelskspråklige riksrevisjoner i Afrika (AFROSAI-E).

Riksrevisjonen deltok i 2015 i undersøkelsen PR-barometeret som måler journalisters oppfatning av virksomheters pressearbeid og generelle medieprofil. Riksrevisjonen scoret høyest av alle statlige virksomheter i undersøkelsen på parameteret *toppleidelsens troverdighet*.

Riksrevisjonen, 10. mai 2016

For riksrevisorkollegiet

Per-Kristian Foss
riksrevisor

Innhold

1	Om Riksrevisjonen	7
1.1	Rolle og oppgaver	7
1.2	Riksrevisorkollegiet	7
1.3	Organisering	8
2	Måloppnåelse og ressursbruk	9
2.1	Måloppnåelse	9
2.2	Ressursbruk	10
3	Revisjon og rapportering til Stortinget	12
3.1	Regnskapsrevisjon	12
3.2	Selskapskontroll	13
3.3	Forvaltningsrevisjon	14
3.4	Annet	16
4	Internasjonale aktiviteter	18
4.1	Internasjonale revisjonsoppdrag	18
4.2	Fagfellevurderinger	19
4.3	Internasjonale hospiteringer	19
4.4	Deltakelse i den globale og den europeiske organisasjonen for riksrevisjoner (INTOSAI og EUROSAI)	19
4.5	Nordisk samarbeid	20
4.6	Annet revisjonssamarbeid	20
5	Bistand til utvikling av riksrevisjoner i andre land	21
5.1	Institusjonelle samarbeidsprosjekter	21
5.2	Utviklingssamarbeid og IDI (INTOSAI Development Initiative)	23
6	De ansatte i Riksrevisjonen	24
6.1	Personale og arbeidsmiljø	24
6.2	Kompetansesammensetning og -utvikling	26
7	Styring, administrasjon og interne aktiviteter	27
7.1	Styringen i Riksrevisjonen	27
7.2	Utviklingstiltak i organisasjonen	27
7.3	Miljøledelse	28
7.4	Sikkerhet	29
8	Vurdering av prioriterte områder for revisjon og Riksrevisjonens framtidutsikter	30
9	Budsjett og regnskap 2015	33

Vedlegg 1:	Organisasjonskart	34
Vedlegg 2:	Årsregnskap	35
Vedlegg 3:	Lokalisering av medarbeiderne i Riksrevisjonen per 31. desember 2015	60
Vedlegg 4:	Riksrevisjonens rapportering til Stortinget i 2015	61
Vedlegg 5:	Påbegynte forvaltningsrevisjoner som videreføres i 2016	62
Vedlegg 6:	Orientering om INTOSAI Development Initiative – IDI	64

1 Om Riksrevisjonen

1.1 Rolle og oppgaver

Riksrevisjonen er Stortingets kontrollorgan. Riksrevisjonen skal gjennom revisjon, kontroll og veiledning bidra til at statens inntekter blir innbetalt som forutsatt, og at statlige midler og verdier blir brukt og forvaltet på en økonomisk forsvarlig måte og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

De overordnede rammevilkårene framgår av lov og instruks om Riksrevisjonen.

Riksrevisjonens oppgaver er

- å revidere statsregnskapet og alle regnskaper avlagt av statlige virksomheter og andre myndigheter som er regnskapspliktige til staten, herunder forvaltningsbedrifter, forvaltningsorganer med særskilte fullmakter, statlige fond og andre organer eller virksomheter der dette er fastsatt i særlig lov (regnskapsrevisjon)
- å gjennomføre systematiske undersøkelser av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra Stortingets vedtak og forutsetninger (forvaltningsrevisjon)
- å kontrollere forvaltningen av statlige interesser i selskaper m.m. (selskapskontroll)
- gjennom revisjonen å bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil
- å veilede forvaltningen for å forebygge framtidige feil og mangler

Riksrevisjonen kan etter avtale påta seg revisjons-, kontroll- eller bistandsoppdrag internasjonalt. Stortinget kan pålegge Riksrevisjonen å sette i gang særlige undersøkelser.

1.2 Riksrevisorkollegiet

Riksrevisjonens øverste ledelse er et kollegium som består av fem riksrevisorer. Disse er valgt av Stortinget for en periode på fire år. Riksrevisorer i perioden fra 1. januar 2014 til 31. desember 2017 er:

Leder:	Per-Kristian Foss
Varamedlem:	Martin Engeset
Nestleder:	Karl Eirik Schjøtt-Pedersen
Varamedlem:	Eirin Faldet
Medlem:	Beate Heieren Hundhammer
Varamedlem:	Kjell Arvid Svendsen
Medlem:	Gunn Karin Gjøl
Varamedlem:	Per Jordal
Medlem:	Arve Lønnum
Varamedlem:	Frode Ludvigsen

Per-Kristian Foss, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, Gunn Karin Gjul, Arve Lønnum og Beate Heieren Hundhammer.

Foto: Ilja Hendel

1.3 Organisering

Riksrevisjonen er inndelt i én administrasjonsavdeling, én støtte- og utviklingsavdeling, tre regnskapsrevisjonsavdelinger og to forvaltningsrevisjonsavdelinger. Selskapskontrollen er organisert sammen med forvaltningsrevisjonen. Juridisk og kommunikasjonsfaglig støtte er samlet i stabsseksjonen, som sorterer direkte under revisjonsråden. Vedlegg 1 viser organisasjonskartet.

Per 1. januar 2015 hadde Riksrevisjonen 465 årsverk, og per 31. desember 2015 var antallet 466. I 2015 ble det utført 445 årsverk i Riksrevisjonen. Utførte årsverk er beregnet ut fra felles beregningsmetodikk fra Direktoratet for økonomistyring (DFØ). Beregningen er nærmere forklart i årsregnskapet som følger som vedlegg 2.

Riksrevisjonen har hovedkontor i Oslo. Per 31. desember 2015 hadde Riksrevisjonen regionkontor i Bergen, Bodø, Hamar, Kristiansand, Tromsø og Trondheim. I tillegg har virksomheten åtte medarbeidere fordelt på fem lokalkontorer i andre byer. Disse lokalkontorene skal avvikles etter hvert. Riksrevisjonen har totalt 76 medarbeidere lokalisert utenfor Oslo. Vedlegg 3 viser et kart med oversikt over hvor Riksrevisjonen var lokalisert per 31. desember 2015.

2 Måloppnåelse og ressursbruk

1.4 Måloppnåelse

Riksrevisjonens visjon er å bidra til bedre offentlig ressursbruk. Omgivelsene skal oppleve Riksrevisjonen som et kompetent, uavhengig og objektivt revisjons- og kontrollorgan. Samarbeidet internt skal være preget av lagånd, åpenhet og respekt.

Strategisk plan for perioden 2014–2018 ble vedtatt i desember 2013. Den strategiske planen tar for seg de viktigste utfordringene Riksrevisjonen står overfor for å kunne løse samfunnsoppdraget i tråd med visjonen. Det er definert tre strategiske mål for perioden 2014–2018:

Mål 1: Aktuell og samfunnsnyttig revisjon

Revisjonen skal ha stor samfunnsmessig relevans og aktualitet.

Dette innebærer at Riksrevisjonen skal

- prioritere følgende strategiske områder:
  - helse
  - velferd, arbeid og pensjon
  - samfunnsikkerhet og beredskap
  - samferdsel
  - globalisering, bistand og miljø
- prioritere revisjonsoppgavene og ressursbruken etter en helhetlig vurdering av vesentlighet og risiko på tvers av departementsområdene
- prioritere revisjon som går på tvers av departementer – også ut over de strategiske satsingsområdene
- styrke forvaltningsrevisjon og selskapskontroll på viktige områder

Status for måloppnåelse 2015

Riksrevisjonen har sendt ti forvaltningsrevisjonsrapporter i Dokument 3-serien til Stortinget i 2015, jf. vedlegg 4, og gitt ut én administrativ rapport. Sju av rapportene dekker temaer innenfor de strategiske satsingsområdene.

Resultatene fra selskapskontrollen er rapportert til Stortinget gjennom Dokument 3:2 (2015–2016). Fire av sju utvidede kontroller var innenfor de strategiske satsingsområdene, og én av kontrollene gjaldt temaer på tvers av departementene.

Resultatene fra regnskapsrevisjonen for 2014 er ellers rapportert til Stortinget gjennom Dokument 1 (2015–2016).

Mål 2: Profesjonell revisjon og kontroll

Riksrevisjonen skal være et profesjonelt revisjons- og kontrollorgan med høy kompetanse. Planlegging, gjennomføring, rapportering og kommunikasjon skal utføres på en måte som gjør at Stortinget, forvaltningen og allmennheten opplever oss som profesjonelle.

Dette innebærer at Riksrevisjonen skal

- gjennomføre revisjon og veiledning med høy faglig kvalitet og i tråd med lov, instruks og internasjonale standarder

- koordinere planlegging og gjennomføring av oppgavene innenfor det enkelte departement på tvers av revisjonstypene
- ivareta rollen som ekstern revisor i statlige virksomheter i samsvar med god revisjonsskikk
- kommunisere revisjonen og resultatene tydelig og målrettet for å øke gjennomslagskraften og bidra til en bedre forvaltning

Status for måloppnåelse 2015

Revisjonsmetodikken i Riksrevisjonen er i tråd med internasjonale standarder, og det arbeides kontinuerlig for at revisjonen skal holde høy faglig kvalitet og være mest mulig enhetlig.

Riksrevisjonen prioriterer revisjonsoppgavene ut fra en helhetlig vurdering av risiko og vesentlighet. For å sikre at planlegging, gjennomføring og rapportering av revisjon og kontroll skjer i tråd med lov, instruks og revisjonsstandarder, gjennomfører Riksrevisjonen årlig periodisk inspeksjon (kvalitetskontroll utenfor linjen) av de ulike revisjonstypene. Enkelte avvik ble avdekket gjennom inspeksjonen i 2015. Resultatene fra slike inspeksjoner brukes som innspill til det kontinuerlige forbedringsarbeidet.

Stortingets merknader til Riksrevisjonens dokumenter viser at oppdragsgiveren har høy tillit til Riksrevisjonen. Brukerundersøkelser i forvaltningen, som ble gjennomført etter at revisjonsresultatene fra alle de tre revisjonstypene var fremlagt, viser også gode resultater. Brukerundersøkelsene er nærmere omtalt i kapittel 3.

Mål 3: God ledelse og effektiv ressursbruk

God ledelse, organisering og styring skal sikre effektiv oppgaveløsning og fleksibel ressursbruk. Ledere og medarbeidere skal sammen sikre samsvar mellom oppgaver og kompetanse og gjennomføring av arbeidet.

Dette betyr at Riksrevisjonen skal

- ta tydelige strategiske beslutninger og sikre gjennomføring i organisasjonen
- vektlegge god faglig ledelse som gir merverdi og kvalitet i oppgaveløsningen
- videreutvikle sterke kompetansemiljøer
- utnytte kompetanse og ressurser på tvers av organisasjonsenheter og revisjonstyper bedre
- sikre at støttesystemene bidrar til effektiv og god oppgaveløsning

Status for måloppnåelse 2015

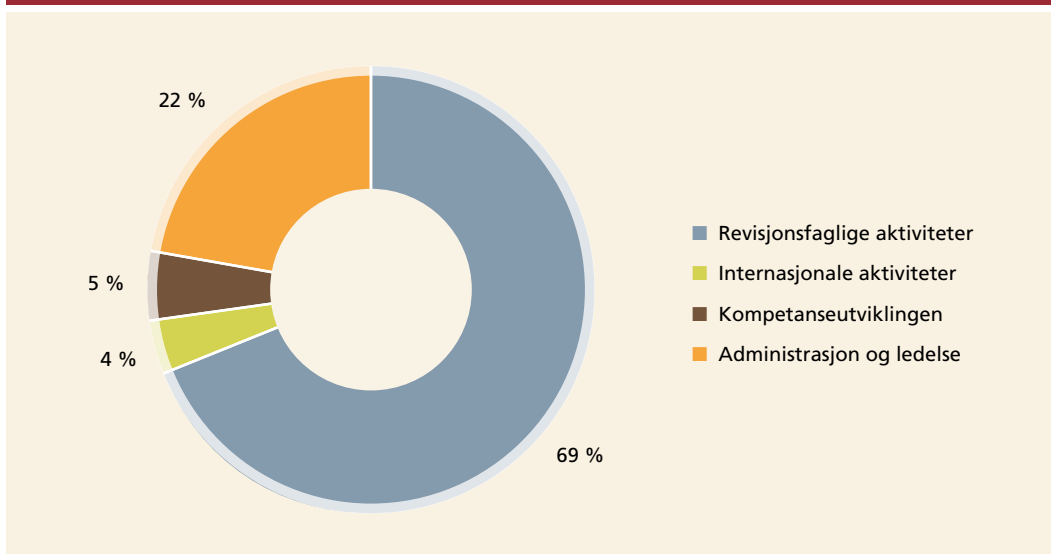
I perioden har det vært stor oppmerksomhet rettet mot gjennomføringen av et ledelsesutviklingsprogram som videreføres i 2016. Resultatene fra lederevalueringen i 2015 er gode og har ført til at risikoen for ikke å nå målet om god faglig ledelse har blitt redusert, jf. kapittel 7.2. Videre har det vært satt i verk tiltak for å forbedre og forenkle revisjonsfaglige og administrative støttesystemer.

1.5 Ressursbruk

Figur 1 viser fordelingen av personellressursene på de ulike aktivitetene i 2015. Ressurser som er brukt til revisjonsfaglige aktiviteter, har økt med 2 prosentpoeng i forhold til 2014.

Figur 1 Fordelingen av personellressursene på de ulike aktivitetene i 2015

Tabell 1 viser revisjonsinnsatsen fordelt på de ulike revisjonstypene i årene fra 2012 til 2015. I tråd med intensjonene i strategisk plan og ny organisasjon har ressursinnsatsen innen selskapskontroll økt, mens innsatsen innen regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon har gått noe ned.

Tabell 1 Revisjonsinnsatsen fordelt på de ulike revisjonstypene i perioden 2012–2015, i prosent

Revisjonstype	2012	2013	2014	2015
Regnskapsrevisjon	65	66	66	65
Forvaltningsrevisjon	28	26	26	25
Selskapskontroll	7	8	8	10

3 Revisjon og rapportering til Stortinget

Riksrevisjonens gradering av kritikk

Riksrevisjonens kritikk i rapporteringen til Stortinget gis i form av to uttrykk:

- **Alvorlig** betegner forhold som kan ha betydelige konsekvenser, eller der summen av feil og mangler er så stor at dette må anses som alvorlig i seg selv. **Svært alvorlig** brukes kun unntaksvis, for eksempel ved risiko for liv eller helse.
- **Kritikkverdig** brukes for å karakterisere mangelfull forvaltning der konsekvensene ikke nødvendigvis er alvorlige, som feil og mangler ved regnskapet, saker med rent økonomiske konsekvenser, overtredelse av regelverk eller saker som er tatt opp tidligere og som fortsatt ikke er rettet opp. **Sterkt kritikkverdig** brukes kun unntaksvis.

1.6 Regnskapsrevisjon

Innholdet i regnskapsrevisjonen:

Riksrevisjonen skal ved revisjon av regnskapene kontrollere om regnskapet gir et riktig bilde av den økonomiske virksomheten. Det omfatter blant annet å

- a) stadfeste at regnskapene ikke inneholder vesentlige feil og mangler
- b) kontrollere om de disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet, er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger og gjeldende regelverk, og om disposisjonene er akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning

Den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2014 – Dokument 1 (2015–2016)

Den årlige, finansielle revisjonen for regnskapsåret 2014 omfattet 15 departementer, Statsministerens kontor og 227 underliggende statlige virksomheter. I tillegg reviderte Riksrevisjonen regnskapene til Stortingets administrasjon og tre virksomheter som er underlagt Stortinget. 197 virksomheter mottok revisjonsberetninger uten vesentlige merknader. For 30 av virksomhetene hadde imidlertid Riksrevisjonen vesentlige merknader. 21 av disse merknadene gjaldt budsjettgjennomføringen.

Riksrevisjonen reviderte også regnskapene for Garantikassen for fiskere og Likviditetsfondet i pensjonstrygden for fiskere, bruk av fylkesveimidler som blir regnskapsført av Statens vegvesen (etter avtale), og de kommunevise skatteregnskapene, som er delregnskaper til skatteetatens samlede regnskap. Riksrevisjonen ga dessuten revisjonsberetning til fem nordiske virksomheter og til FN-sambandet.

Saker som rapporteres i Dokument 1 kan være vesentlige feil i statsregnskapet eller vesentlige avvik mellom budsjett og regnskap, vesentlige brudd på Stortingets vedtak og forutsetninger og mangelfull oppfølging av tidligere rapporterte forhold.

Vesentlige forhold som er avdekket i revisjonen av underliggende virksomheter, vil bli rapportert til Stortinget dersom departementet må ta et særlig ansvar for å løse saken i styringsdialogen, eller dersom saken kan ha budsjettkonsekvenser. I vurderingen av om et forhold er vesentlig, blir det lagt vekt på om det gjelder problemstillinger som Stortinget er særlig opptatt av, eller som er gjenstand for offentlig debatt.

Øvrige forhold som er avdekket i revisjonen av underliggende virksomheter, rapporteres kun til virksomhetene og omtales ikke i Dokument 1. I Dokument 1 gis det imidlertid en oversikt over hvilke underliggende virksomheter som har fått vesentlige merknader i årets revisjon og de fem siste årene. Hva årets merknad gjelder, opplyses i en fotnote. Med vesentlige merknader menes modifisert beretning til regnskapet og/eller vesentlige merknader til budsjett disponeringen.

Brukerundersøkelse om regnskapsrevisjonen

Resultatene fra brukerundersøkelsen om regnskapsrevisjonen for regnskapsåret 2014 viser at måloppnåelsen er svært god. Undersøkelsen bygger på svar fra 90 prosent av 228 reviderte virksomheter og departementer. Tabell 2 viser måloppnåelsen for de aktuelle resultatindikatorerne.

Tabell 2 Resultatindikatorer og måloppnåelse for regnskapsrevisjonen

Resultatindikator*	Mål-oppnåelse 2015	Mål-oppnåelse 2014	Mål-oppnåelse 2013	Mål-oppnåelse 2012
Minst 85 % av forvaltningen opplever at Riksrevisjonen har tilstrekkelig kompetanse.	87 %	91 %	90 %	86 %
Minst 80 % av forvaltningen opplever at Riksrevisjonen gir konstruktiv veiledning.	80 %	78 %	78 %	78 %
Minst 85 % av forvaltningen opplever at Riksrevisjonen presenterer resultatene av revisjonen på en god, balansert og troverdig måte.	92 %	92 %	93 %	87 %

* Resultatkravene har økt med henholdsvis 10, 10 og 5 prosentpoeng fra 2014.

Alle målene for regnskapsrevisjon som er fastsatt i den strategiske planen er nådd i 2015, til tross for at kravene ble oppjustert fra 2014. Målet for veiledning er nådd for første gang i 2015. På grunn av det store antallet oppdrag og respondenter kan det antas at resultatene har generell gyldighet.

1.7 Selskapskontroll

Innholdet i selskapskontrollen:

Riksrevisjonen vurderer gjennom selskapskontrollen om statlige interesser i selskaper m.m. blir forvaltet i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. Kontrollen skal belyse forhold av stor samfunnsmessig eller prinsipiell betydning på bakgrunn av risiko- og vesentlighetsvurderinger.

Kontrollen blir utført ut fra disse perspektivene:

- etterlevelse av lover, regler og vedtak
- ivaretagelse av samfunnsmessige oppgaver og sektorpolitiske mål
- effektiv og økonomisk forsvarlig drift
- korrekt informasjon til Stortinget og Riksrevisjonen

Kontroll med forvaltningen av statlige selskaper for 2014 – Dokument 3:2 (2015–2016)

Kontrollen med forvaltningen av statlige selskaper for 2014 omfattet 124 selskaper og virksomheter fordelt på hel- og deleide aksjeselskaper, helseforetak, statsforetak, særlovselskaper og studentsamskipnader.

Riksrevisjonen hadde merknader til hvordan statsråden hadde forvaltet statlige interesser under Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Samferdselsdepartementet. Videre hadde Riksrevisjonen

merknader til regjeringens gjennomføring av eierpolitikken når det gjaldt forskjeller mellom balanseførte og reelle pensjonsforpliktelser i mange av selskapene.

Brukerundersøkelse om selskapskontrollen

Resultatene fra den oppsummerte brukerundersøkelsen for selskapskontrollen bygger på 6 utvidede kontroller og totalt 22 svar fra respondenter. 15 av respondentene er departementer.

Tabell 3 viser måloppnåelsen for de aktuelle resultatindikatorerne.

Tabell 3 Resultatindikatorer og måloppnåelse for selskapskontrollen		
Resultatindikator*	Måloppnåelse 2015	Måloppnåelse 2014
Minst 80 % av forvaltningen opplever at Riksrevisjonen har tilstrekkelig kompetanse.	83 %	89 %
Minst 80 % av forvaltningen opplever at Riksrevisjonen presenterer resultatene av revisjonen på en god, balansert og troverdig måte.	75 %	74 %
Minst 80 % av departementene oppgir at de har brukt eller planlegger å bruke Riksrevisjonens rapporter som grunnlag for endringer/forbedringer.	66 %	76 %

* Spørreskjemaet ble endret fra 2014. Det er derfor ikke relevant å presentere tidligere års resultater i tabellen.

Forvaltningen vurderer selskapskontrollen som god når det gjelder profesjonalitet. Når det gjelder indikatorene presentasjon og nytte, er ikke målet nådd verken i 2014 eller i 2015. For selskapskontroll er antallet rapporter så lavt at noen få enkelt svar kan gi store prosentvise utslag. Det er altså ikke grunnlag for å trekke bastante og generelle konklusjoner basert på brukerundersøkelsene isolert sett. De mer spesifikke kommentarene til den enkelte rapport er likevel viktige innspill til videreutvikling av selskapskontrollen.

1.8 Forvaltningsrevisjon

Innholdet i forvaltningsrevisjonen:

Riksrevisjonen skal gjennom systematiske undersøkelser av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra Stortingets vedtak og forutsetninger skaffe relevant informasjon til Stortinget om iverksetting og virkninger av offentlige tiltak e.l., blant annet

- a) om forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med Stortingets vedtak og forutsetninger
- b) om ressursbruken og virkemidlene i forvaltningen er effektive med tanke på de målene Stortinget har satt på området
- c) om regelverk fastsatt av Stortinget blir etterlevd
- d) om styringsverktøy, virkemidler og regelverket til forvaltningen er effektive og formålstjenlige for å følge opp Stortingets vedtak og forutsetninger
- e) om beslutningsgrunnlaget fra regjeringen til Stortinget er tilstrekkelig
- f) om forvaltningen gjennomfører den vedtatte miljøpolitikken, slik at prinsippet om bærekraftig utvikling og god forvaltning av naturressursene blir etterlevd.

Forvaltningsrevisjon bør avgrenses til saker av prinsipiell, økonomisk eller stor samfunnsmessig interesse.

Forvaltningsrevisjoner som ble fullført i 2015

Riksrevisjonen sendte ti forvaltningsrevisjoner til behandling i Stortinget i 2015. I tillegg ble én forvaltningsrevisjon oversendt til orientering – denne er omtalt under administrative rapporter nedenfor. Revisjonene rapporterer om lav måloppnåelse og effektivitet på viktige samfunnsområder, manglende effekter av statlige tiltak og virkemidler og svak samordning mellom aktører i forvaltningen. Riksrevisjonens anbefalinger handler i hovedsak om at det må utvikles en mer overordnet og kunnskapsbasert styring, at departementer og virksomheter i større grad må utnytte det handlingsrommet som finnes innenfor gitte virkemidler, og at ansvarsforhold må tydeliggjøres og samordningstiltak styrkes.

Vedlegg 4 viser en oversikt over alle revisjonene som ble sendt til Stortinget i 2015. Vedlegg 5 gir en oversikt over påbegynte forvaltningsrevisjoner som blir videreført i 2016.

Administrative rapporter i 2015

Enkelte forvaltningsrevisjoner blir ikke sendt til Stortinget som egen sak, men utgitt i en administrativ rapportserie og sendt til kontroll- og konstitusjonskomiteen, den aktuelle fagkomiteen og aktuelle departementer til orientering.

Det ble utarbeidet én administrativ rapport i 2015: *Riksrevisjonens undersøkelse av arbeid med gevinstrealisering i statlige ikt-prosjekter* – Administrativ rapport 1 2015. Rapporten er tilgjengelig på Riksrevisjonens nettsider (www.riksrevisjonen.no¹⁾).

Forbedringer i forvaltningen

Riksrevisjonen følger opp alle forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget, gjennom å kontrollere at forvaltningen har iverksatt tiltak for å rette opp påviste mangler. Oppfølgingen skjer normalt tre år etter stortings-behandlingen. Resultatene av oppfølgingen blir presentert for Stortinget i det årlige Dokument 3:1.

Dokument 3:1 (2015–2016) *Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget* ble overlevert Stortinget 21. oktober 2015. Oppfølgingen omhandlet ni saker. I sju av sakene viste oppfølgingen at forvaltningen hadde utbedret eller varslet om endringer som gjaldt forhold Riksrevisjonen hadde merknader til. Riksrevisjonens undersøkelse av reorganiseringen av skatteetaten – Dokument 3:4 (2011–2012) og *Riksrevisjonens undersøkelse av politiets arbeid med vinningskriminalitet* – Dokument 3:6 (2011–2012), følges videre.

Brukerundersøkelse om forvaltningsrevisjon

Resultatene fra den oppsummerte brukerundersøkelsen for forvaltningsrevisjonen bygger på 10 rapporter og totalt 15 besvarte undersøkelser. 10 av respondentene er departementer.

Tabell 4 viser måloppnåelsen for de aktuelle resultatindikatorerne.

1) <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter/Sider/GevinstrealiseringIStatligelktProsjekter.aspx>

Tabell 4 Resultatindikatorer og måloppnåelse for forvaltningsrevisjon

Resultatindikator*	Måloppnåelse 2015	Måloppnåelse 2014
Minst 80 % av forvaltningen opplever at Riksrevisjonen har tilstrekkelig kompetanse.	87 %	87 %
Minst 80 % av forvaltningen opplever at Riksrevisjonen presenterer resultatene av revisjonen på en god, balansert og troverdig måte.	73 %	81 %
Minst 80 % av departementene oppgir at de har brukt eller planlegger å bruke Riksrevisjonens rapporter som grunnlag for endringer/forbedringer.	80 %	77 %

* Spørreskjemaet ble endret fra 2014. Det er derfor ikke relevant å presentere tidligere års resultater i tabellen.

Forvaltningsrevisjonen har gjennomgående god score og når målene for to av tre indikatorer. For forvaltningsrevisjon er antallet rapporter så lavt at noen få enkelt svar kan gi store prosentvise utslag. Det er altså ikke grunnlag for å trekke bastante og generelle konklusjoner basert på brukerundersøkelsene isolert sett. Det er videre grunn til å merke seg at forvaltningen vurderer profesjonaliteten i forvaltningsrevisjonen som høy. De enkelte svar og kommentarer vurderes imidlertid nøye og gir viktige innspill til videre faglige diskusjoner.

1.9 Annet

Kommunikasjon

Riksrevisjonen skal være tydelig, åpen og tilgjengelig, og kommunikasjonen skal støtte opp under Riksrevisjonens strategiske plan og verdier. Kommunikasjonsstrategien skisserer kommunikasjonsprinsipper, målgrupper og kommunikasjonsmål.

I 2015 gjennomførte Riksrevisjonen åtte arrangementer for media i forbindelse med offentliggjøring av dokumenter.

Riksrevisjonens saker blir stadig omtalt i media. Det som fikk mest medieomtale i 2015, var

- etterspillet av omtalen av NAV i Dokument 1 (2014–2015) (høring og lederskifte)
- forvaltningsrevisjonen av Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med samfunnsikkerhet, Dokument 3:7 (2014–2015)
- en oppfølgingssak i Dokument 1 (2015–2016) om mangelfull oppfølging av tilskudd til private høyskoler
- saken om sikkerhet i informasjonssystemer i Dokument 1 (2015–2016)
- en sak fra Dokument 3:2 (2004–2005) om en rammeavtale mellom Helse Nord RHF og DIPS ASA

Den negative omtalen av Riksrevisjonen i media økte fra 4 prosent i 2014 til 5 prosent i 2015. Medieomtale vektet som negativ dersom virksomhetsledelsen eller ledelsen i et departement uttrykker uenighet med Riksrevisjonens funn eller konklusjoner, eller dersom en sak kan svekke tilliten til Riksrevisjonen. Revisjonene som spesielt skapte debatt, var forvaltningsrevisjonen av Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med samfunnsikkerhet – Dokument 3:7 (2014–2015) – og den utvidede kontrollen av kostnadseffektiv drift og økonomistyring i scenekunstselskapene samt Kulturdepartementets oppfølging i Dokument 3:2 (2015–2016).

Som i 2013 deltok Riksrevisjonen også i 2015 i undersøkelsen PR-barometeret. PR-barometeret er en kommunikasjonsundersøkelse som måler journalisters oppfatning av virksomheters pressearbeid og generelle medieprofil. Riksrevisjonen oppnådde generelt gode resultater, som plasseres i kategoriene "ok" og "meget god". Riksrevisjonens toppledelse oppnådde de beste resultatene, spesielt når det gjaldt troverdighet. På dette området fikk Riksrevisjonen scoren 8,8 av 10 – og det var best av alle de statlige virksomhetene i studien. Også på punktet "evne til å kommunisere med pressen" og på spørsmålet om toppledelsen "bidrar positivt til profilering av virksomheten" var resultatene solide.

Undervisning, foredrag, seminarer og lignende

Riksrevisjonen har i flere sammenhenger bidratt med undervisning og foredrag, blant annet for forvaltningen, utdanningsinstitusjoner, statselskapene, interesseorganisasjoner og utvalg og på forespørsel fra eksterne kursarrangører. I 2015 holdt riksrevisor og ansatte i Riksrevisjonen en rekke revisjonsfaglige foredrag og andre foredrag i eksterne fora.

Tips til Riksrevisjonen

Riksrevisjonen har en elektronisk tipskanal på sin hjemmeside. I 2015 ble det registrert 136 tips der. De fleste tipsene kan ikke karakteriseres som tips om misligheter, men kan likevel være nyttige for revisjonen.

Riksrevisjonen bruker ekstern leverandør for mottak av tips. Hovedgrunnen for dette valget var høy oppetid i systemet, høy sikkerhet i løsningen og anonymitet for tipser. Løsningen er ende til ende-kryptert fra tips er mottatt hos leverandøren fram til de mottas i Riksrevisjonen. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) har gjort en sikkerhetsvurdering av leverandørens løsning. Formålet med vurderingen var å undersøke om uvedkommende kunne få uautorisert tilgang til systemet eller innsendte besvarelser. Metodene som ble brukt ved testingen var "hackerangrep" fra utsiden og "utro tjener" fra innsiden av systemet. Riksrevisjonen vurderer derfor at løsningen ivaretar tipsers anonymitet.

4 Internasjonale aktiviteter

Riksrevisjonen vedtok i 2014 en ny strategi for den internasjonale virksomheten. Strategien gir retning og grunnlag for prioriteringer i det internasjonale engasjementet i perioden 2014–2018. Den internasjonale strategien skal støtte opp under og reflektere målene som er nedfelt i den strategiske planen for Riksrevisjonen for samme periode. Spesielt er det viktig at Riksrevisjonen utvikler og har høy faglig kompetanse. Det er viktig at det internasjonale arbeidet støtter opp under dette målet og legger til rette for å styrke kunnskap og dele erfaring på områder som er viktige for Riksrevisjonen. Bistandsprosjektene til Riksrevisjonen bygger på tankegangen om at uavhengige og effektive riksrevisjoner er en forutsetning for å sikre velfungerende kontroll av offentlig sektor og bekjempelse av korrupsjon og misligheter.

1.10 Internasjonale revisjonsoppdrag

Riksrevisjonen har som mål å påta seg oppdrag som ekstern revisor i internasjonale organisasjoner som Norge er medlem av. Slike oppdrag skal fortrinnsvis plasseres hos den virksomheten som vinner en åpen anbudskonkurranse, men for enkelte, spesielt regionale organisasjoner med medlemmer i et geografisk avgrenset område, kan oppdrag tildeles ved rotasjon mellom medlemslandene.

I tråd med prinsippene til International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) ønsker Riksrevisjonen gjennom arbeidet med disse revisjonsoppdragene å påvirke til større åpenhet og bedre forvaltning i de mange internasjonale organisasjonene. Revisjonen av internasjonale organisasjoner skal planlegges og gjennomføres i samsvar med ISSAI-ene (International Standards for Supreme Audit Institutions).

I 2015 omfattet Riksrevisjonens portefølje følgende revisjonsoppdrag:

- EFTAs overvåkingsorgan (ESA), EFTA-domstolen og EFTA-sekretariatet og EØS-overføringene til nye EU-medlemmer
Riksrevisjonen har vært medlem av EFTA Board of Auditors (EBOA) i Brussel siden 1992. Nåværende medlem fra Riksrevisjonen ble oppnevnt fra 1. januar 2012 og er valgt som leder av EBOA.
- Revisjonsrådet for European Patent Office (EPO)
Riksrevisjonen har siden 1. januar 2013 hatt én representant i revisjonsrådet for EPO (det europeiske patentkontoret) i München. Representanten er valgt for en periode på fem år.
- CERNs rådgivende revisjonskomité (SACA)
Riksrevisjonen har siden 1. januar 2013 hatt én representant i CERNs rådgivende revisjonskomité (SACA – Standing Advisory Committee on Audits) i Genève. Representanten var valgt for en periode på tre år, og oppdraget ble avsluttet 31. desember 2015.
- INTERPOL – den internasjonale politiorganisasjonen
Riksrevisjonen ble oppnevnt som ekstern revisor for INTERPOL (The International Criminal Police Organization) i Lyon høsten 2010. Revisor velges hvert tredje år, og mandatet ble høsten 2013 fornyet for ytterligere tre år. Riksrevisjonens oppdrag opphører høsten 2016, etter at revisjonen av regnskapsåret 2015 er utført og rapportert.

- NATOs revisjonsråd (IBAN)
For å imøtekomme et ønske fra IBAN har Riksrevisjonen som en prøveordning avgitt en forvaltningsrevisor som bistår IBAN med forvaltningsrevisjon for en periode på seks måneder fra 1. oktober 2015.

1.11 Fagfellevurderinger

Fagfellevurderinger (*peer reviews*) er et nyttig verktøy for riksrevisjoner for å få gjennomført revisjonsfaglige og institusjonelle vurderinger av egen revisjonspraksis og organisasjon. Erfaringer viser at de revisorene som deltar i slike institusjons-gjennomganger, har stort faglig utbytte.

Riksrevisjonen gjennomførte i 2015 en fagfellevurdering av den svenske riksrevisjonens bistandsarbeid. I fagfellevurderingen var oppmerksomheten rettet mot om bistandsarbeidet var relevant, effektivt og resultatorientert. Fagfellevurderingen undersøkte om den svenske riksrevisjonen hadde etablert god praksis for styring og oppfølging av prosjektene, og om bistandstilnærmingen var relevant og effektiv. Resultater og anbefalinger fra fagfellevurderingen ble kommunisert til Riksdagen gjennom årsrapporten fra Sveriges riksrevisjon.

1.12 Internasjonale hospiteringer

Hospitering i utlandet er et viktig tiltak i forbindelse med nettverksbygging og kompetanseutvikling for medarbeidere som ønsker en videre karriere i Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen har gjennom de siste 12–13 årene hatt flere medarbeidere som har hospitert / arbeidet som nasjonale eksperter i internasjonale organisasjoner. Èn av Riksrevisjonens forvaltningsrevisorer påbegynte ett års hospitering ved den europeiske revisjonsretten (ECA) i Luxembourg i 2015. Videre hospiterte én medarbeider med forvaltningsrevisjonskompetanse i perioden fra 1. oktober 2014 til 30. september 2015 i FN-organisasjonen United Nations Development Programme (UNDP) i New York. Hospitanten bisto internrevisjonsenheten i UNDP med å bygge opp og styrke kompetansen innenfor forvaltningsrevisjon.

1.13 Deltakelse i den globale og den europeiske organisasjonen for riksrevisjoner (INTOSAI og EUROSAI)

Høsten 2013 vedtok kongressen for INTOSAI (INCOSAI) grunnleggende prinsipper for offentlig revisjon (ISSAI-rammeverket). Gjennom 2015 fortsatte arbeidet med å gjennomgå og videreutvikle standarder og retningslinjer for hver av revisjonstypene. ISSAI-rammeverket omfatter krav til institusjonell selvstendighet og etikk, overordnet styring og ledelse, generelle prinsipper for offentlig revisjon og metodikk for finansiell revisjon, etterlevelserevisjon og forvaltningsrevisjon.

Riksrevisjonen deltar i INTOSAIs arbeid med å implementere standardene blant annet gjennom å utarbeide håndbøker, arrangere fagseminarer med regionale riksrevisjoner og holde foredrag på internasjonale seminarer for offentlig revisjon. Implementering av ISSAI-ene (International Standards for Supreme Audit Institutions) er en viktig del av bistandsarbeidet Riksrevisjonen utfører mot riksrevisjoner i utviklingsland.

Riksrevisjonen leder komiteen i INTOSAI som har ansvar for å utarbeide og vedlikeholde standarder for etterlevelserevisjon (Compliance Audit). Riksrevisjonen er i tillegg medlem av standardkomiteene for forvaltningsrevisjon og finansiell revisjon.

Miljørevisjon

Norge har lenge hatt en aktiv rolle i INTOSAI's miljøarbeidsgruppe. I 2015 ledet Riksrevisjonen arbeidet med å oppdatere en veileder for revisjon av avfallshåndtering. Riksrevisjonen deltar i tillegg i tre prosjekter som arbeider med revisjonstilnærminger på områdene marint miljø, miljøevalueringer og energieffektivitet. Riksrevisjonen er også bidragsyter til EUROSAI's arbeidsgruppe for miljørevisjon. Arbeidet i disse gruppene bidrar til å øke forståelsen for miljørevisjon i medlemslandene, utvide samarbeidet mellom riksrevisjoner og styrke den metodiske og faglige kunnskapen på området.

Ikt-revisjon

Riksrevisjonen deltok i 2015 i prosjektet *Development of ISSAI 5300 on Guidelines on IT Audits*. Standarden ble ferdigstilt i 2015 og vil bli lagt fram for godkjenning i INCOSAI i 2016.

Riksrevisjonen deltok gjennom engasjementet i EUROSAI IT Working Group i 2015 i en parallellrevisjon for å vurdere om det er etablert en forsvarlig prosess for saksbehandling, produksjon og utsending av biometriske pass. Resultatene av revisjonen ble rapportert til Stortinget i Dokument 1 (2015–2016).

1.14 Nordisk samarbeid

Det nordiske samarbeidet mellom dansk, svensk, finsk, færøysk, islandsk og norsk riksrevisjon foregår på riksrevisor- og ekspertnivå. Gjennomgående temaer i 2015 var revisjon av informasjonssikkerhet i staten og risiko- og områdeanalyser som gjelder revisjon.

1.15 Annet revisjonssamarbeid

Joint Strike Fighter

Riksrevisjonen deltok på Joint Strike Fighter-konferansen i Haag i Nederland 21.–23. september 2015. Deltakere på konferansen var riksrevisjoner fra land som er partnere i F-35-programmet. Temaet for konferansen var muligheten for felles revisjoner av Joint Programme Office (JPO) i USA. Konklusjonen fra konferansen var at det er behov for at riksrevisjonene koordinerer informasjonsinnhenting fra JPO. Norge skal arrangere den neste konferansen, i september 2016, og planen er å invitere representanter fra JPO og det amerikanske forsvarsdepartementet.

Riksrevisjonen deltok på Joint Strike Fighter-konferansen i 2015.

Foto: Flickr/U.S. Pacific Fleet

5 Bistand til utvikling av riksrevisjoner i andre land

Målet for Riksrevisjonens utviklingssamarbeid er å bistå riksrevisjoner i utvalgte utviklingsland slik at disse riksrevisjonene kan bidra mer effektivt til å fremme et godt styresett. I dette arbeidet tar Riksrevisjonen utgangspunkt i de internasjonale standardene for offentlig revisjon og gir opplæring og veiledning innenfor ulike revisjonsformer og støtte til styrking av institusjonene. Riksrevisjonen har også bistått med kvalitetsvurdering av flere riksrevisjoner i utviklingsland gjennom bruk av et nytt rammeverk fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) for måling av kvalitet på og identifisering av utviklingsbehov hos riksrevisjoner i utviklingsland.

I forbindelse med den årlige innsamlingen av statistikkdata for norske bistandsaktiviteter (ODA) rapporterte Riksrevisjonen at det hadde gått med 11 440 000 kroner til dette utviklingsarbeidet i 2015.

1.16 Institusjonelle samarbeidsprosjekter

Riksrevisjonen hadde i 2015 samarbeid med riksrevisjonene i Makedonia, Nepal, Uganda, Tanzania og Zambia og et institusjonelt partnerskap med sekretariatet for engelskspråklige riksrevisjoner i Afrika (AFROSAI-E).

Zambisk riksrevisjon

Riksrevisjonen har et bredt og veletablert samarbeid med riksrevisjonen i Zambia. Samarbeidet omfatter styrking av forvaltningsrevisjon, ikt-revisjon, inntektsrevisjon og etablering av elektroniske revisjonsstøtteverktøy. I 2015 var oppmerksomheten spesielt rettet mot områdene revisjon av ikke-fornybare ressurser og ikt-revisjon. Arbeidet med revisjon av inntektene fra naturressurser (extractive industries) i Zambia er en del av Riksrevisjonens internasjonale petroleumsprogram. Bistanden til Zambias ikt-revisjon har bidratt til at viktige funn i ikt-forvaltningen har blitt rapportert til det zambiske parlamentet.

Riksrevisorene Per-Kristian Foss fra Norge og Anna Chifungua fra Zambia signerer samarbeidsavtalen mellom de to riksrevisjonene.

Foto: Office of the Auditor General of Zambia

Nepalsk riksrevisjon

Den nepalske riksrevisjonen har et samarbeid med Riksrevisjonen om blant annet lov-utforming, strategisk planlegging, regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon.

Nepal ble i første halvdel av 2015 rammet av flere store jordskjelv. Etter jordskjelvene tok det lang tid før den nepalske riksrevisjonen var i gang igjen, noe som i stor grad påvirket Riksrevisjonens samarbeid med institusjonen og førte til at få av de planlagte aktivitetene ble gjennomført. Mot slutten av året var imidlertid samarbeidsaktivitetene gjenopptatt. Riksrevisjonen bistår den nepalske riksrevisjonen med å utforme en ny strategisk plan for perioden 2016–2020.

Engelskspråklige riksrevisjoner i Afrika – AFROSAI-E

AFROSAI-E er en sammenslutning av engelskspråklige riksrevisjoner i Afrika, og sekretariatet har base i Sør-Afrika. AFROSAI-E omfatter 25 land. Riksrevisjonen bidro i 2015 i arbeidet med å utforme retningslinjer og manualer for revisjon og drev dessuten opplæring innenfor blant annet forvaltningsrevisjon, ikt-revisjon, miljø-revisjon og kvalitetssikring. Riksrevisjonen hadde en norsk medarbeider knyttet til sekretariatet som langtidsrådgiver i hele 2015.

Makedonsk riksrevisjon

Riksrevisjonen har et fireårig samarbeid med riksrevisjonen i Makedonia som varer ut 2016. Samarbeidet omfatter hovedsakelig utvikling av ikt-infrastruktur og innføring av et elektronisk revisjonsstøtteverktøy i organisasjonen. I 2015 bistod Riksrevisjonen den makedonske riksrevisjonen i arbeidet med å utvikle en policy på ikt-sikkerhet samt teste det nye revisjonsstøtteverktøyet.

Petroleumsprogrammet – ugandisk og tanzaniansk riksrevisjon

Riksrevisjonen etablerte i 2012 et petroleumsprogram for å bistå riksrevisjoner i arbeidet med å utvikle og/eller styrke revisjonen av petroleumssektoren. Programmet samarbeider tett med NORAD-programmet Olje for utvikling og internasjonale og regionale aktører som AFROSAI-E og INTOSAI Development Initiative (IDI).

Uganda har vært forsøksland for Petroleumsprogrammet, og samarbeidet med riksrevisjonen i Uganda omfatter overordnede risikovurderinger, forvaltningsrevisjon innenfor petroleum og miljø og støtte til revisjoner av kontraktene mellom staten og oljeselskapene (Production Sharing Agreements). Samarbeidet omfatter også kontakt og koordinering med andre relevante aktører samt støtte til kurs og opplæring.

Riksrevisjonen støtter også riksrevisjonen i Uganda i deres rolle som vertskap for INTOSAI Working Group on Audit of Extractive Industries (WGEI). Riksrevisjonen finansierer fra august 2015 til oktober 2016 en norsk nettverkseksperter som arbeider i riksrevisjonen i Uganda med å initiere aktiviteter og tilrettelegge for nettverksbygging og kunnskapsdeling i arbeidsgruppen.

Som en utvidelse av Petroleumsprogrammet har Riksrevisjonen inngått en toårsavtale med den tanzanianske riksrevisjonen. Samarbeidet har så langt omfattet risikokartlegging av petroleumssektoren i landet og støtte til revisjoner av petroleumsavtaler mellom staten og oljeselskapene.

1.17 Utviklingssamarbeid og IDI (INTOSAI Development Initiative)

IDI er INTOSAI's organ for institusjonell bistand og utvikling. Riksrevisjonens utviklingssamarbeid skal være tett koplet til arbeidet IDI gjør for utviklingen av riksrevisjoner i utviklingsland. Dette nære samarbeidet ble videreutviklet i 2015. Søknadsmengden til IDI viser at det er et stort behov for støtte til institusjonsutvikling. Riksrevisor Per-Kristian Foss er styreleder i IDI. I tillegg er tre av de øvrige styremedlemmene fra Riksrevisjonen. Riksrevisjonen har forpliktet seg til å påta seg en del av disse forespørselene om bistand. Videre gir Riksrevisjonen ett årsverk i form av hospitering til IDI og bistår ellers IDI ved behov. I vedlegg 6 er det en nærmere orientering om IDI.

6 De ansatte i Riksrevisjonen

1.18 Personale og arbeidsmiljø

Arbeidsmiljø

Riksrevisjonen legger vekt på å ha et godt arbeidsmiljø. I tråd med arbeidsmiljøloven er det etablert retningslinjer for varsling om kritikkverdige forhold i egen virksomhet. En egen varslingsgruppe ligger under arbeidsmiljøutvalget (AMU). Det er i 2015 ikke registrert noen varslinger til denne gruppen.

AMU følger opp alle forhold som gjelder endringer og utviklingsprosjekter som kan påvirke arbeidsmiljøet. I 2015 har AMU spesielt vært opptatt av arbeidet med å utvikle nye lokaler som Riksrevisjonen skal flytte til i 2016. AMU har også godkjent nye rutiner for sykefravær, rus- og avhengighetsarbeid og konflikthåndtering.

Hovedverneombudet deltar på møter i AMU og på møter mellom administrasjonsavdelingen og tjenestemannsorganisasjonene.

For å sikre et godt arbeidsmiljø i Riksrevisjonen er det viktig at både ledere og medarbeidere tar ansvar gjennom væremåte og praktiske handlinger. Det er derfor utviklet leder- og medarbeiderkrav som beskriver hva som er godt leder- og medarbeiderskap. I 2015 var oppmerksomheten særlig rettet mot oppgaveorientert og relasjonsorientert ledelse i ledelsesutviklingsprogrammet. Det ble også gjennomført en lederevaluering som viste gode resultater.

Både ledere og medarbeidere må ta ansvar for å sikre et godt arbeidsmiljø. Foto: Ilja Hendel

Mangfold

Samspill- og omdømmeverdiene i Riksrevisjonen danner grunnlaget og angir de sentrale målene for personalpolitikken. En bred sammensetning av personalet med hensyn til kompetanse, bakgrunn, alder, kjønn og etnisitet kan styrke oppgaveløsingen og gi et bedre arbeidsmiljø. Personalpolitikken bygger på likeverd uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne, religion, kulturelle forskjeller og legning.

Riksrevisjonens seniorpolitikk gjelder for alle fast ansatte mellom 50 og 70 år. Seniorene skal gis faglige utfordringer og gode utviklingsmuligheter og andre tilbud som stimulerer dem til å arbeide lengst mulig.

Det er utarbeidet en handlingsplan for likestilling og mangfold der det er foreslått tiltak som retter seg mot å få flere kvinnelige ledere, og i 2015 var andelen kvinnelige seksjonsledere 46,5 prosent.

Elektroniske søknadsverktøy gir søkere med innvandrerbakgrunn eller nedsatt funksjonsevne mulighet for å be om en særskilt vurdering av søknaden sin. Nødvendig utstyr blir stilt til rådighet for medarbeidere med spesielle behov for fysisk tilrettelegging av arbeidsplassen. I 2015 ble det ansatt to medarbeidere med nedsatt funksjonsevne. Tiltakene er en del av den statlige satsingen for personer med nedsatt funksjonsevne og høyere utdanning der alle statlige virksomheter er invitert til å delta.

Nytilsatte og pensjonister

I 2015 begynte 42 nye medarbeidere i Riksrevisjonen, og 66,7 prosent av disse var kvinner. Kvinneandelen blant alle søkere på stillinger som ble lyst ut i 2015, var 56,4 prosent. I 2015 ble det lyst ut fire lederstillinger (faste og vikariater), og alle disse ble besatt av kvinner.

Gjennomsnittsalderen blant medarbeidere som gikk av med pensjon, var 64,9 år i 2015 (mot 66,4 i 2014). I tillegg til de som gikk av med pensjon, var det 5,4 prosent som sluttet i 2015 (mot 4,9 prosent i 2014 og 5,2 prosent i 2013).

Kjønnsfordeling

I 2015 var 58,6 prosent av de tilsatte i Riksrevisjonen kvinner, noe som utgjør en økning på 0,7 prosentpoeng fra 2014.

I 2015 var kravet om 40 prosent representasjon av begge kjønn innfridd i mellomledergruppen og i store deler av saksbehandlergruppen. I gruppen førstekonsulenter, seniorkonsulenter og rådgivere var kvinneandelen 65,7 prosent. Denne gruppen utgjør 22,1 prosent av alle medarbeidere i Riksrevisjonen. Det var bare kvinner i konsulentgruppen og blant renholdspersonalet, mens det var bare menn blant driftsteknikerne. I toppledergruppen var kvinneandelen uendret på 37,5 prosent. Riksrevisjonen oppfordrer det underrepresenterte kjønn til å søke på stillinger, og er oppmerksom på kjønnsfordelingen i disse gruppene ved tilsettinger.

Det er ingen kjønnsbetingede lønnsforskjeller mellom kvinner og menn.

Bare et fåtall medarbeidere har varig redusert stilling, og det gjelder relativt sett flere kvinner (8,3 prosent) enn menn (3 prosent). I aldersgruppen under 50 år er det bare kvinner som jobber fast deltid. Det blir bare utlyst heltidsstillinger, men det blir lagt til rette for deltidsarbeid når en medarbeider har behov for det.

Alderssammensetning

Tabell 5 viser alderssammensetningen i Riksrevisjonen per 31. desember 2015. Fordelingen i alder i prosent har vært relativt stabil de siste årene. Kvinneandelen i aldersgruppene under 50 år er, som året før, over 60 prosent.

Tabell 5 Alderssammensetning i prosent per 31. desember 2015 (tall for 2014 i parentes)

Alder	Prosent	Andel kvinner i aldersgruppen
20–29 år	6,7 (4,6)	63,6 (63,6)
30–39 år	22,3 (25,0)	61,5 (60,7)
40–49 år	26,4 (28,1)	61,2 (62,7)
50–59 år	29,7 (26,7)	54,5 (50,0)
60 år og over	14,9 (15,6)	56,2 (58,3)

Sykefravær

Sykefraværet utgjorde i 2015 4,8 prosent av antallet dagsverk totalt (mot 4,7 prosent i 2014). Riksrevisjonen er en IA-bedrift. Ledelsen, HR-seksjonen, arbeidsmiljøutvalget og bedriftshelsetjenesten er viktige aktører både i arbeidet med å følge opp sykefravær og i arbeidet med å forebygge og legge til rette innenfor HMS-området.

1.19 Kompetansesammensetning og -utvikling

Den faglige bakgrunnen og kompetansen til medarbeiderne i Riksrevisjonen er variert og inkluderer blant annet revisjon, økonomi, juss og ulike samfunnsvitenskaper.

Alle nye revisjonsmedarbeidere i Riksrevisjonen begynner ved tiltredelse på et toårig opplæringsprogram innen den revisjonstypen de skal arbeide med. Medarbeidere som ikke er omfattet av de toårige opplæringsprogrammene for nyansatte, skal hvert år gjennomføre minst 35 timer med arbeidsrelaterte kompetanseutviklingstiltak. Denne ordningen har som formål både å stimulere til og å tilby kompetanse- og egenutvikling.

Riksrevisjonen har en omfattende intern opplæring av medarbeidere i både revisjon, administrasjon og ledelse. I 2015 ble det arrangert ca. 70 interne fagkurs.

Riksrevisjonen samarbeider med Norges Kommunerevisorforbund og Norges Handelshøyskole om en videreutdanning innen offentlig revisjon. Studiet er på masternivå og gir spesialisert kunnskap om fagområder som er særegne for offentlig revisjon. Studiet startet opp høsten 2013, og fram til i dag har 18 medarbeidere og ledere fra Riksrevisjonen tatt denne videreutdanningen.

Hvert år deler Riksrevisjonen ut stipend til etter- og videreutdanning basert på søknader fra den enkelte medarbeider. Utdanningen skjer hovedsakelig ved universiteter og høyskoler. Ved tildelingen høsten 2015, for studieåret 2016/2017, fikk 14 medarbeidere stipend.

For å oppnå økt kompetanse og bedre kjennskap til de ulike revisjonstypene er det også et mål å øke den interne mobiliteten. Medarbeidere i Riksrevisjonen har i tillegg mulighet til å hospitere i andre avdelinger og seksjoner internt, i andre norske organisasjoner, i forvaltningen eller i internasjonale organisasjoner for å øke sin kompetanse.

Interne arrangementer

I 2015 ble det holdt allmøter om organisasjonskultur, prioriterte revisjonsoppgaver og utviklingstiltak. I tillegg ble det arrangert to faglige fora med foredrag om henholdsvis fagfelleevaluering av den amerikanske riksrevisjonen og ID-tyveri.

Christian Meyer fra Norsk senter for informasjonssikring på faglig forum om hva som kan redusere risiko og omfang av ID-tyveri.

Foto: Molte

7 Styring, administrasjon og interne aktiviteter

1.20 Styringen i Riksrevisjonen

Styringssystemet

Den strategiske planen har en tidshorisont på fire år. I tillegg utarbeides det årlige virksomhetsplaner, som av hensyn til revisjonssyklusen i regnskapsrevisjonen gjelder fra 1. mai til 30. april.

Til de strategiske målene er det utformet operasjonelle mål som konkretiserer ambisjonene for perioden, se nærmere omtale i kapittel 2. Det er også utarbeidet et sett av resultatindikatorer for de strategiske målene. Overvåking av resultatindikatorerne er et styringsverktøy for ledelsen for å avdekke behov for intern kvalitetsforbedring. Indikatorerne gir nyttig bakgrunnsinformasjon, både ved de årlige risikovurderingene av operasjonelle mål og ved vurdering av nødvendige utviklingstiltak i de årlige virksomhetsplanene.

I den årlige virksomhetsplanen blir prioriterte revisjonsoppgaver nedfelt ut fra en overordnet vurdering av vesentlighet og risiko innenfor hvert av departementene og på tvers av departementene. Dette utgjør den viktigste delen av virksomhetsplanen. I tillegg inneholder planen styringssignaler til avdelingene og en nærmere omtale av prioriterte utviklingstiltak for å sikre en mest mulig effektiv og god revisjon.

Riksrevisjonen benytter et elektronisk styringsinformasjonssystem til å fordele og rapportere forbruk av ressurser på oppgaver av både revisjonsfaglig og administrativ art på årlig basis. Erfaringstall fra dette systemet gir også grunnlag for mer treffsikre ressursanslag ved framtidig planlegging av likeartede oppgaver.

1.21 Utviklingstiltak i organisasjonen

Risikovurderinger og virksomhetsplanen i 2015

Riksrevisjonens risikovurdering av de operasjonelle målene ble oppdatert i januar 2015 etter en gjennomgang i de enkelte avdelingene og tjenestemannsorganisasjonene. På bakgrunn av risikobildet ble det gjennomført en rekke tiltak.

Styringsmodell for ikt-relaterte utviklingsaktiviteter

Riksrevisjonen har generelt gode ikt-systemer for å støtte opp om gjennomføringen av revisjonen og den administrative saksbehandlingen. En effektiv styring og bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi blir imidlertid stadig viktigere for Riksrevisjonen, i tråd med teknologiutviklingen og utviklingen i omverdenen. I 2015 vedtok derfor Riksrevisjonen å iverksette en justert styringsmodell for ikt-relaterte utviklingsaktiviteter for å prioritere og å koordinere aktiviteter på tvers av organisasjonen bedre.

Nye lokaler for hovedkontoret

Stortinget har tidligere blitt orientert om at Riksrevisjonen høsten 2016 vil flytte til nye lokaler etter at nåværende utleier i 2013 ga Riksrevisjonen melding om at leieavtalen ikke ville bli forlenget etter 30. september 2016. Riksrevisjonen har inngått avtale om leie av lokaler som består av seks etasjer i et nybygg i Storgata 14–18, og tilstøtende rehabiliterte lokaler i to etasjer i Stenersgata 2–4 i Oslo. I 2015 har Riksrevisjonen i samarbeid med utleier jobbet med planløsninger for lokalene.

Resultatet blir et moderne kontorbygg med omtrent 50 prosent cellekontorer og 50 prosent åpne kontorløsninger.

Riksrevisjonens nye lokaler i Storgata i Oslo.

Prospekt: Stormgård AS

Det er lagt stor vekt på at det skal være muligheter for samhandling, og at det skal være rom tilgjengelig for møter og arbeid i grupper, men det blir også lagt til rette for konsentrasjonsarbeid. Riksrevisjonen vil i forbindelse med flyttingen gå gjennom alle driftsrutiner og gjennomføre ulike effektiviseringstiltak.

1.22 Miljøledelse

Riksrevisjonen etablerte i 2011 et enkelt miljøledelsessystem. Tabell 6 viser utviklingen på viktige miljøindikatorer fra basisåret 2010.

Tabell 6 Miljøindikatorer i perioden 2010–2015					
Miljøindikator	Nivå basisår 2010	2014	2015	Endring fra basisår	Endring fra 2014
Energiforbruk kWh/m ²	226	179	174	-23,0 %	-2,8 %
Papirforbruk per årsverk	4571 ark	3956 ark	3135 ark	-31,4 %	-20,8 %
Kildesorteringsgrad	57 %	70 %	72 %	15 prosentpoeng	2 prosentpoeng
Antall videokonferanser	753	2238	2004	+166,1 %	-10,5 %

Riksrevisjonen er fornøyd med at energibruken har gått ned med 23 prosent sammenlignet med basisåret og 2,8 prosent sammenlignet med 2014. Det indikerer at tiltakene som har blitt satt i verk, fungerer som ønsket.

Papirforbruk per ansatt har gått ned med 21 prosent sammenlignet med 2014. Økt oppmerksomhet på digitalisering har gitt resultater.

Kildesorteringsgraden har gått opp med 2 prosentpoeng sammenlignet med 2014. Omorganiseringen i 2014 med mye kasting fra fraflyttede kontorer virket inn på avfallssorteringen. Avfallsmengden i 2015 har gått ned med 5 tonn sammenlignet med 2014. Kildesorteringsgraden var på 72 prosent i 2015.

Tallet på videokonferanser har gått ned sammenlignet med 2014. Gjennomsnittslengden på konferansene på 1,3 timer i 2015 er lik gjennomsnittslengden i 2014. En forklaring på nedgangen kan være at de ansatte i Riksrevisjonen også bruker kommunikasjonsløsningen Lync. Bruk av Lync blir ikke registrert.

1.23 Sikkerhet

Riksrevisjonen har som overordnet sikkerhetsmål at all informasjonsbehandling skal utføres i tråd med lovpålagte krav og på en slik måte at tilliten til Riksrevisjonen ikke blir svekket.

Gjennom flere år har oppmerksomheten vært rettet mot sikkerhetsarbeidet, og informasjonssikkerheten i Riksrevisjonen vurderes som god. Det er rapportert om fem vesentlige hendelser til sikkerhetslederen i 2015. Disse er håndtert på en måte som gjør at det ikke er noe som tilsier at det overordnede sikkerhetsmålet ikke er nådd.

Riksrevisjonen har en egen sikkerhetsleder som får bistand av et rådgivende organ – Sikkerhetsforum. Det var seks møter i dette forumet i 2015.

I 2013 ble det utarbeidet en generell trusselvurdering for Riksrevisjonen. Denne trusselvurderingen er gjennomgått og oppdatert i 2015. NSMs, PSTs og E-tjenestens metodikk er lagt til grunn for arbeidet. Det ytre trusselbildet er på samme nivå som i 2013 og 2014 eller ytterligere forsterket. Dette synliggjøres blant annet i trusselvurderingene fra PST, Etterretningstjenesten og NSM i 2015. Trusselvurderingen som ble utarbeidet for Riksrevisjonen, avdekket blant annet områder hvor det er en risiko for at informasjon kan komme på avveie.

8 Vurdering av prioriterte områder for revisjon og Riksrevisjonens framtidsutsikter

Revisjonen skal ha stor samfunnsrelevans og aktualitet, og Riksrevisjonen må også i framtiden levere revisjon og rapporter av høy kvalitet og i tråd med Stortingets forventninger. Forvaltningsrevisjoner, utvidede kontroller i selskaper mv. og etterlevelserevisjoner skal være relevante for Stortinget samtidig som de skal være nyttige og relevante for forvaltningen selv.

Riksrevisjonens revisjonsoppgaver og ressursbruk prioriteres etter en helhetlig vurdering av risiko og vesentlighet, på tvers av departementsområdene. Basert på strategiske vurderinger av risiko og vesentlighet identifiserte Riksrevisjonen i desember 2013 fem strategiske satsingsområder for revisjon og kontroll i planperioden 2014–2018:

- helse
- velferd, arbeid og pensjon
- globalisering, bistand og miljø
- samfunnssikkerhet og beredskap
- samferdsel

Ved behandlingen av Dokument 2 for 2013, jf. Innst. 127 S (2013–2014), sluttet kontroll- og konstitusjonskomiteen seg til at Riksrevisjonen de neste årene skulle fokusere særlig på de utvalgte satsingsområdene. Riksrevisjonen vil fortsatt fokusere på revisjoner mot disse satsingsområdene.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viste ved behandlingen av Riksrevisjonens Dokument 2 for 2014, jf. Innst. 372 S (2014–2015), til at det i flere av revisjonene er påvist et behov for å styrke koordineringen mellom ulike deler av statsforvaltningen og på tvers av forvaltningsnivåer. Komiteen understreket da igjen at dette er viktige temaer som blir satt på dagsordenen gjennom Riksrevisjonens rapporter. Riksrevisjonen vil derfor fortsatt særlig prioritere revisjon som går på tvers av departementer og departementsområder.

Riksrevisjonens vurdering av risiko og vesentlighet er en dynamisk prosess, og virksomheten tilstreber derfor gjennom analyser å finne relevante temaer for revisjon, både innenfor og utenfor de prioriterte satsingsområdene.

Norge står overfor store samfunnsmessige omstillinger og utfordringer som vil kreve nye tiltak på mange områder. Dette er temaer som vil inngå i Riksrevisjonens risikovurderinger slik at Riksrevisjonen kan bidra med relevante undersøkelser. Riksrevisjonen ser blant annet at det økte antallet asylsøknader, med de utfordringene og det integreringsarbeidet det fører med seg, er et område som det vil være viktig å følge nøye i tiden framover. Produktivitetskommisjonen understreker i NOU 2016:3 *Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi* behovet for omstilling og økt produktivitet samtidig som den peker på at handlingsrommet i offentlige finanser gradvis vil bli mindre.

Dette innebærer blant annet at offentlig sektor må omstille seg for å bli mer effektiv. Det er etter kommisjonens syn fortsatt store samfunnsmessige gevinster i økt digitalisering i hele samfunnet, også i offentlige virksomheter. Utdanningsinstitusjonenes evne til å gi elever og studenter de nødvendige ferdighetene på området vil ha stor betydning, og det er viktig å lykkes med tiltak som forhindrer frafall og utstøting fra videregående skoler, høyere utdanning og arbeidsmarkedet. Reguleringer og velferds-

ordninger må endres slik at de ikke hindrer omstilling, men legger til rette for økt arbeidsinnsats.

Det er store samfunnsmessige gevinster i økt digitalisering, også i offentlige virksomheter.

Foto: Colourbox

Det blir stilt stadig større krav til offentlig revisjon og til profesjonalitet, kvalitet og effektivitet i utførelsen av Riksrevisjonens oppgaver. Riksrevisjonen følger nøye med på utviklingen av offentlig revisjon nasjonalt og internasjonalt og vil fortsatt engasjere seg i dette arbeidet. Riksrevisjonen må ha høy faglig kompetanse og stadig utvikle denne. Det vil derfor fortsatt være viktig at det internasjonale arbeidet støtter opp under dette målet og legger til rette for å styrke kunnskapen i organisasjonen og dele erfaring på områder som er viktige for Riksrevisjonen. Riksrevisjonen vil fortsatt ha et ansvar for å hjelpe andre land med å bygge opp en statlig revisjonsmyndighet gjennom et sterkt og tydelig internasjonalt engasjement.

Når det gjelder både gjennomføringen og rapporteringen av revisjonen og virksomheten for øvrig, har det de senere årene skjedd store endringer – det har blant annet blitt implementert nye standarder for offentlig revisjon og innført nye og mer oppdaterte støttesystemer, og i 2014 ble det gjennomført en større intern omorganisering. Stortinget har uttrykt at det er tilfreds med det arbeidet som blir gjort, og de endringene som har blitt gjennomført. Forvaltningen har også gitt positive tilbakemeldinger på utført arbeid og gir i stor grad uttrykk for at revisjonen bidrar til forbedring, slik målsettingen til Riksrevisjonen er.

Riksrevisjonen vurderer løpende evnen til å nå fastsatte mål og levere forventede resultater, noe som krever at det fortsatt legges vekt på profesjonalisering, kvalitet og effektivitet i alle deler av virksomheten. En større andel av ressursene skal brukes til revisjon, og det er et mål å redusere den totale ressursinnsatsen.

I det følgende kommenteres enkelte forhold som antas å få direkte påvirkning på Riksrevisjonens arbeid i tiden framover:

- Den digitaliseringen av offentlig sektor som pågår i dag, har stor betydning for Riksrevisjonen. Overgangen fra analoge, mekaniske og papirbaserte løsninger, prosesser og systemer til elektroniske og digitale løsninger påvirker gjennomføringen av revisjonsarbeidet. Parallelt med den stadig økende digitaliseringen må Riksrevisjonen sikre en hensiktsmessig tilpasning av revisjonsarbeidet, styrke interne kompetansemiljøer og videreutvikle effektive ikt-systemer som bidrar til god oppgaveløsning.
- Statsapparatet er, med sin komplekse struktur, innrettet mot at hvert departement og hver etat konsentrerer sine ressurser om egne ansvarsområder og kjerneoppgaver (sektorprinsippet). Noen oppgaver krever imidlertid aktiv samhandling i og mellom departementer og etater for å oppnå helhetlig styring og gjennomføringskraft. Revisjoner og undersøkelser på tvers av departementsområder er krevende. Når flere departementer er involvert, vil det noen ganger oppstå en diskusjon om hvilken statsråd det er som skal gjøres ansvarlig for mangler eller mangelfull måloppnåelse.
- Utviklingen av trusselbildet og sikkerhetssituasjonen i Norge de senere årene har ført til at sikkerhetsnivået har blitt hevet på flere områder. Det er teknisk og praktisk utfordrende både å revidere områder med gradert eller annen sensitiv informasjon og å rapportere om funnene til revidert virksomhet og Stortinget. Det kan være krevende å omtale forholdene på en god og treffende måte i rapporter som ikke unntas offentlighet. Det vil fortsatt være nødvendig å sende rapporter til Stortinget med gradert informasjon, noe som innebærer at allmennheten ikke vil få innsyn i detaljer fra undersøkelsene.
- Omorganiseringer og endringer i oppgavefordelingen finner stadig sted innenfor offentlig sektor. Oppgaver overføres til nyetablerte etater og selskaper og i noen tilfeller til private virksomheter. Ett eksempel her er jernbanereformen som pågår for tiden. Slike reformer kan være krevende også fra et kontrollperspektiv. Riksrevisjonens revisjonstilnærming må ofte endres ettersom det finansielle revisjonsansvaret overtas av andre.
- På vesentlige samfunnsområder (for eksempel innenfor skole og eldreomsorg) er gjennomføringen av Stortingets vedtak og forutsetninger delegert til kommunenivået, og sektordepartementene har iverksatt ulike virkemidler som skal sikre god gjennomføring av oppgavene i kommunene. Årsaken til manglende resultater kan være at kommunene ikke har tatt i bruk de statlige virkemidlene, at de ikke har hatt forutsetninger for å ta i bruk disse virkemidlene, eller at de statlige virkemidlene er lite effektive. Riksrevisjonen har hatt flere revisjoner rettet mot slike problemstillinger. For å belyse om de statlige virkemidlene fungerer som forutsatt, må data også innhentes på kommunenivå. I noen tilfeller kan det være krevende å skille mellom statens og kommunenes ansvar.

9 Budsjett og regnskap 2015

Riksrevisjonens regnskap er revidert av Ernst & Young AS, som er oppnevnt av Stortingets presidentskap. Regnskapet for 2015, med noter og revisjonsberetning, er sendt til Stortingets presidentskap.

Riksrevisjonen fører internregnskapet etter de statlige regnskapsstandardene (SRS), jf. vedlegg 2. Tabell 7 viser Riksrevisjonens budsjett og kontantregnskap for 2015, samt årsverksinnsats.

Tabell 7 Riksrevisjonens bevilgning og kontantregnskap for 2015					
Kap	Post		Regnskap 2014	Budsjett 2015	Regnskap 2015
0051		Riksrevisjonen			
	01	Driftsutgifter	459 689	462 250	438 459
	75	Tilskudd internasjonale org. og nettverk		21 500	21 500
		Sum utgiftsført	459 689	483 750	459 959
3051		Riksrevisjonen			
	01	Refusjoner	1 774	1 800	1 774
	02	Refusjoner utland	706	800	732
		Sum inntektsført	2 480	2 600	2 506
		Årsverksinnsats	453		445

Meldingen om Riksrevisjonens virksomhet i 2015 oversendes Stortinget.

Vedtatt i Riksrevisjonens møte 26. april 2016

Per-Kristian Foss

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen

Beate Heieren Hundhammer

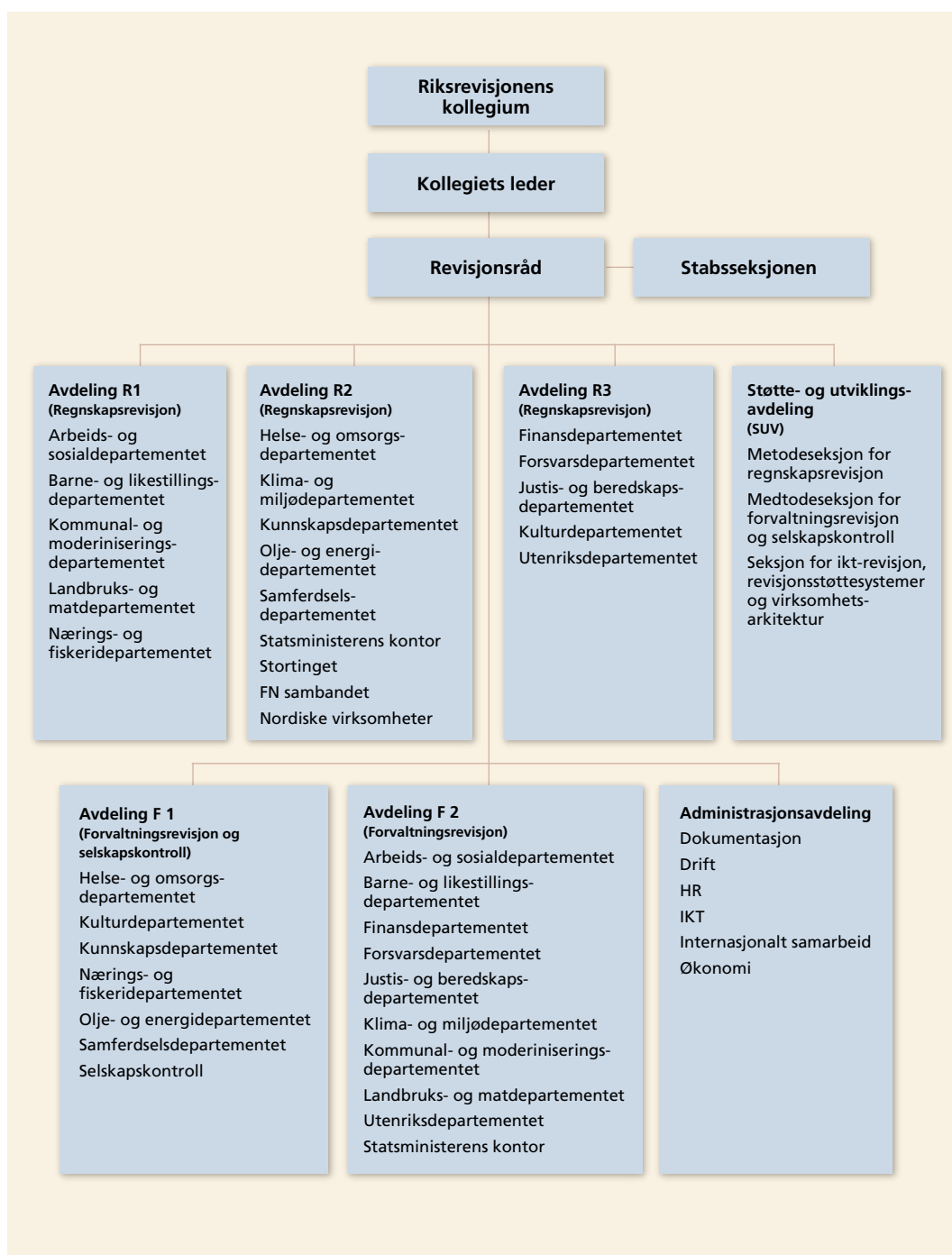
Gunn Karin Gjøl

Arve Lønnum

Björg Selås

Vedlegg 1: Organisasjonskart

Vedlegg 2: Årsregnskap

Ledelseskomentarer

Formål

Riksrevisjonens oppgaver følger av Grunnloven § 75 k, lov om Riksrevisjonen av 7. mai 2004 nr. 21 og instruks om Riksrevisjonens virksomhet av 11. mars 2004.

Riksrevisjonen skal gjennom revisjon, kontroll og veiledning bidra til

- at statens inntekter blir innbetalt som forutsatt
- at statens midler og verdier blir brukt og forvaltet på en økonomisk forsvarlig måte, og slik Stortinget har bestemt.

Regnskapsprinsipp

Regnskapet er utarbeidet i henhold til reglene i de oppdaterte statlige regnskapsstandardene av august 2015. Standardene ble opprinnelig innført som regnskapsprinsipp i Riksrevisjonen fra og med år 2013.

Eiendeler

Verdien av Riksrevisjonens anleggsmidler er per 31.12.2015 vurdert til 48,7 mill. kroner, og det tilsvarer en nedgang på 4,7 mill. kroner fra årsskiftet 2014/2015.

Nedgangen skyldes hovedsakelig at avskrivningene på det egenutviklede revisjonsstøttesystemet har vært høyere enn investeringen i videreutvikling av dette systemet i perioden, og i tillegg har utskifting av inventar og utstyr vært utsatt siden virksomheten i 2016 skal flytte inn i nye lokaler.

Den beregnede rentekostnaden ved kapitalbinding for Riksrevisjonens anleggsmidler i 2015 utgjør om lag 1 mill. kroner.

Kostnader fordelt på formål

Riksrevisjonens driftskostnader utgjorde i 2015 502,7 mill. kroner og salgs- og leieinntektene utgjorde 2,5 mill. kroner. Av de totale kostnadene gikk 57 prosent til revisjon og revisjonsfaglige prosjekter og utviklingsaktiviteter mot 54 prosent i 2014, 22 prosent til felles støttefunksjoner og ledelse mot 25 prosent i 2014, 11 prosent til felleskostnader (husleie, infrastruktur o.l.), noe som tilsvarer andelen som gikk med til felleskostnader i 2014. Som i 2014 gikk 4 prosent av kostnadene til internasjonale aktiviteter og 6 prosent til kompetanseutvikling.

Personalkostnader

I tråd med de anbefalte statlige regnskapsstandardene beregnes lønnskostnadene i regnskapet med løpende feriepengeavsetning, beregnet pensjonspremie og påslag for arbeidsgiveravgift. I tillegg periodiseres variable lønnskostnader (som fleksitid, overtid og overførte feriedager) slik at disse synliggjøres i den perioden kostnadene oppstår. Dette gir et bokført et beløp på om lag 19 mill. kroner for skyldig påløpt lønn i balanseregnskapet for 2015 mot 17,4 mill. kroner i 2014. Beløpet omfatter beregnet verdi av overført ferie, fleksitid og ansattes tilgodehavende for overtidsarbeid. Årsaken til at kostnadene har økt siden 2014, er først og fremst at overført kompensasjonstid og seniordager til utbetaling har økt.

Netto kostnader til lønn og sosiale utgifter utgjorde i 2015 ca. 393 mill. kroner. Årsverksinnsatsen i 2015 var 445 årsverk², og det gir en gjennomsnittlig lønnskostnad per årsverk på kr 884 000. Sammenlignet med 2014 har kostnadene per årsverk økt med 3,5 prosent. De sosiale kostnadene (gaver, kantine, velferdstiltak, bedriftshelsetjeneste mm) utgjorde i 2015 kr 13 500 per årsverk.

Andre driftskostnader

Riksrevisjonens øvrige driftskostnader utgjorde 97,6 mill. kroner i 2015. Inkludert i dette beløpet er kostnader til leie og drift av lokaler, kostnader til kjøp av eksterne tjenester, reisekostnader og kontorkostnader. Øvrige driftskostnader gikk ned med 7,6 prosent fra 2014 til 2015. Nedgangen skyldes i all hovedsak overgangen fra brutto- til nettoføring av merverdiavgift fra og med 2015. Dersom nettoføringsordningen for merverdiavgift ikke hadde vært innført, ville kostnadene ha gått ned med ca. 1 prosent fra 2014 til 2015.

Tilskudd

I 2015 utbetalte Riksrevisjonen 21,5 mill. kroner i tilskudd til INTOSAI Development Initiative.

Inntekter

Inntektssiden i regnskapet omfatter inntektsføring av driftsbevilgning og salgs- og leieinntekter.

Salgs- og leieinntektene gjelder internasjonale revisjonsoppdrag og utleie av kontorlokaler til INTOSAI Development Initiative.

Driftsbevilgningen er inntektsført slik at resultatregnskapet gir et resultat av periodens aktiviteter som er lik 0.

Den regnskapsmessige effekten av pensjonskostnader, avskrivninger og investering i varige driftsmidler er utlignet ved at tilsvarende beløp er inntektsført.

Statsregnskapet

Statsregnskapets utgiftsside for kapittel 0051 viser et mindreforbruk på 23,8 mill. kroner i 2015, noe som utgjør en nedgang på 36,5 prosent sammenlignet med året før (i 2014 var mindreforbruket på 37,5 mill. kroner). Riksrevisjonen har bedt om overføring av ubrukt bevilgning på til sammen 23,1 mill. kroner til 2016.

Oslo 8. mars 2016

Per-Kristian Foss
riksrevisor

2) Årsverksberegningen er i tråd med DFØs standard årsverkrappport som viser faktisk ressursinnsats målt i årsverk.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindre- utgift
0051	Riksrevisjonen – driftsutgifter	01	Drifts- utgifter	A/B	462 250 000	438 458 533	23 791 467
0051	Tilskudd inter- nasjonale organisasjoner og nett	75	Tilskudd		21 500 000	21 500 000	0
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Drifts- utgifter			8 596 223	
<i>Sum utgiftsført</i>					483 750 000	468 554 756	
Inntekts- kapittel							Merinntekt (-) og mindre- inntekt
3051	Refusjon innland	01	Driftsinn- tekter	A	1 800 000	1 774 000	-26 000
3051	Refusjon fra revisjon i utland	02	Ymse	A	800 000	731 936	-68 064
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse			612 912	
5700	Arbeidsgiver- avgift	72	Arbeids- giveravgift			40 951 417	
<i>Sum inntektsført</i>					2 600 000	44 070 266	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						424 484 490	
Kapital- kontoer							
60086101	Norges Bank KK /innbetalinger					14 595 927	
60086102	Norges Bank KK/ utbetalinger					-440 244 054	
700050	Endring i mellomværende med statskassen					1 163 636	
<i>Sum rapportert</i>						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (201412)							
Konto	Tekst				2015	2014	Endring
700050	Mellomværende med statskassen				-12 995 341	-14 158 977	1 163 636

Note A Forklaring av samlet tildeling

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
005101	0	462 250 000	462 250 000
305101	0	1 800 000	1 800 000
305102	0	800 000	800 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Mer- utgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belast- ningsfullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings- fullmakter	Sum grunnlag for over- føring	Maks. overfø- rbart beløp*	Mulig overfø- rbart beløp beregnet av virksomheten
005101	23 791 467	0	23 791 467	23 791 467	23 112 500	23 112 500

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubruk- te bevilgninger.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2015

	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Salgs- og leieinntekter	2 505 936	2 479 877
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>	2 505 936	2 479 877
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	333 977 540	332 844 094
Andre utbetalinger til drift	97 355 772	108 730 917
<i>Sum utbetalinger til drift</i>	431 333 312	441 575 011
Netto rapporterte driftsutgifter	428 827 375	439 095 134
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetaling av finansinntekter	35 089	22 602
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>	35 089	22 602
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetaling til investeringer	7 152 907	6 108 461
Utbetaling av finansutgifter	7 403	17 035
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>	7 160 311	6 125 496
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	7 125 221	6 102 894
Innkrevningsvirksomhet og andre overføringer til staten		
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m	0	29 172
<i>Sum innkrevningsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>	0	29 172
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
Utbetalinger av tilskudd og stønader	21 500 000	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>	21 500 000	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		
Grupplivsforsikring – konto 1985 (ref.kap. 5309, inntekt)	612 912	604 705
Arbeidsgiveravgift – konto 1986 (ref.kap 5700, inntekt)	40 951 417	40 739 039
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	-8 596 223	0
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>	32 968 106	41 343 744
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	424 484 490	403 825 112
Oversikt over mellomværende med statskassen		
Eiendeler og gjeld		
Fordringer	671 271	246 167
Skyldig skattetrekk	-13 653 453	-14 393 650
Skyldige offentlige avgifter	-13 160	-11 494
Sum mellomværende med statskassen	-12 995 341	-14 158 977

Resultatregnskap – rapportperiode: 201512

	Note	31.12.2015	31.12.2014
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	500 213 837	506 451 488
Salgs- og leieinntekter	1	2 505 936	2 479 877
<i>Sum driftsinntekter</i>		502 719 773	508 931 365
Driftskostnader			
Lønn og sosiale kostnader	2	393 361 611	387 250 162
Andre driftskostnader	5	97 578 794	105 568 817
Avskrivninger	3,4	11 807 054	16 117 953
<i>Sum driftskostnader</i>		502 747 459	508 936 932
Driftsresultat		-27 686	-5 567
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	35 089	22 602
Finanskostnader	6	7 403	17 035
<i>Sum finansinntekter og finanskostnader</i>		27 686	5 567
Inntekter fra eierandeler i selskaper mv.			
Utbytte fra selskaper mv.	6	0	0
<i>Sum inntekter fra eierandeler i selskaper mv.</i>		0	0
Resultat av periodens aktiviteter		0	0
Avregninger			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	0	0
<i>Sum avregninger</i>		0	0
Periodens resultat		0	0
<i>Disponeringer</i>		0	0
Innkravingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Inntekter av avgifter og gebyrer direkte til statskassen	9	0	29 172
Avregning med statskassen innkravingsvirksomhet	9	0	29 172
<i>Sum innkravingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd til andre	10	21 500 000	0
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning	10	21 500 000	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		0	0

Balanse – rapportperiode: 201512

	Note	201512	201412
EIENDELER			
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Rettigheter og lignende immaterielle eiendeler	3	26 436 722	30 194 313
<i>Sum immaterielle eiendeler</i>		26 436 722	30 194 313
II Varige driftsmidler			
Maskiner og transportmidler	4	111 803	150 973
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	22 165 572	23 049 757
<i>Sum varige driftsmidler</i>		22 277 375	23 200 730
III Finansielle anleggsmidler			
Sum anleggsmidler		48 714 097	53 395 043
B. Omløpsmidler			
I Beholdning av varer og driftsmateriell			
II Fordringer			
Andre fordringer	14	5 441 465	5 998 924
<i>Sum fordringer</i>		5 441 465	5 998 924
III Bankinnskudd, Kontanter og lignende			
Sum omløpsmidler		5 441 465	5 998 924
Sum eiendeler		54 155 562	59 393 966
STATENS KAPITAL OG GJELD			
C. Statens kapital			
I Virksomhetskapskapital			
II Avregninger			
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	-70 058 349	-67 855 165
<i>Sum avregnet med statskassen</i>		-70 058 349	-67 855 165
III Bankinnskudd, Kontanter og lignende			
III Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige dr.midler			
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige dr.midler	3,4	48 714 097	53 395 043
<i>Sum Finansiering av eiendeler</i>		48 714 097	53 395 043
Sum kapital		-21 344 253	-14 460 123
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
Andre avsetninger for forpliktelser		1 000 000	1 000 000
<i>Sum avsetning for langsiktige forpliktelser</i>		1 000 000	1 000 000
II Annen langsiktig gjeld			
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		0	13 768
Skyldig skattetrekk		13 653 453	14 393 650
Skyldige offentlige avgifter		7 612 993	7 175 015
Avsatte feriepenger		33 295 686	32 417 307
Annen kortsiktig gjeld	18	19 937 683	18 854 349
<i>Sum kortsiktig gjeld</i>		74 499 815	72 854 089
Sum gjeld		75 499 815	73 854 089
Sum kapital og gjeld		54 155 562	59 393 966

Årsregnskapet – prinsipper for oppstilling av bevilgningsrapportering og artskontorrapportering

Årsregnskap er utarbeidet og avlagt etter retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (bestemmelsene). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og krav fastsatt av Finansdepartementet. Det er utarbeidet en egen beskrivelse under for virksomhetsregnskapet som føres i tråd med de anbefalte statlige regnskapsstandardene (SRS).

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet.

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Riksrevisjonen tilføres ikke likvider gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto som tilsvarer netto bevilgning. Forskjellen mellom inntektsført bevilgning og netto trekk på konsernkontoen inngår i avregning med statskassen. Ved årets slutt gjelder særskilte regler for oppgjør/overføring av mellomværende. Saldo på oppgjørskontoen i Norges bank nullstilles ved overgang til nytt regnskapsår.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Riksrevisjonen har rapportert til statsregnskapet. Disse er stilt opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Riksrevisjonen har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva Riksrevisjonen har fått stilt til disposisjon i disponeringsskriv for hver kombinasjon av kapittel/post.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall etter standard kontoplan for statlige virksomheter.

Riksrevisjonen utarbeider ikke noter til denne oppstillingen fordi det er utarbeidet et virksomhetsregnskap etter SRS med tilhørende noter.

Regnskapsprinsipper – Virksomhetsregnskap avlagt i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS) av august 2015

Virksomhetsregnskapet er, fra og med årsregnskapet for 2015, satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS) av august 2015. Hovedendringene i de oppdaterte regnskapsstandardene av august 2015 sammenlignet med standardene av 2013 er:

- Endringer i oppstillingsplaner for resultatregnskap og balanse.
- Bruttobudsjetterte virksomheter trenger ikke utarbeide kontantstrømoppstilling.
- Inntektsføring av bevilgning følger prinsippet om motsatt sammenstilling også ved årets slutt.

Prinsippendringer og endring av sammenligningstall

I henhold til SRS 3 Prinsippendring, estimatendring og korrigerende av feil skal fjorårstallene omarbeides for å være sammenlignbare. Dersom det ikke er mulig å foreta omarbeidelse av sammenligningstall uten for store kostnader, og det heller ikke er vesentlig for forståelsen av virksomhetens økonomiske stilling, kan omarbeidelsen utelates.

Motsatt sammenstilling

Inntekt fra bevilgning inntektsføres i henhold til prinsippet om motsatt sammenstilling også ved årets slutt. Dette følger av endringer i SRS 10 Inntekt fra bevilgninger. Tidligere ble hele bevilgningen inntektsført ved årets slutt, uavhengig av om den var benyttet eller ikke.

Effekten av prinsippendringen er ikke korrigerende for i sammenligningstallene. Fjorårets resultat og avregning med statskassen er ikke korrigerende som følge av denne prinsippendringen. Fjorårets resultat og avregning med statskassen er presentert som sammenligningstall i ny oppstillingsplan.

Statens kapital

Statens kapital er opprettet som et nytt avsnitt på gjeldssiden i balansen. Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler og avregninger er omklassifisert fra gjeld til statens kapital. For denne prinsippendringen er sammenligningstallene omarbeidet ved at regnskapslinjene for tidligere ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler og avregninger, er flyttet til det nye avsnittet statens kapital.

Transaksjonsbaserte inntekter

Inntekt resultatføres når den er opptjent. Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen. Inntektsføring av husleie foretas i takt med leieavtalens løpetid.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer

Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i den perioden da aktivitetene som inntektene er forutsatt å finansiere er utført, det vil si i den perioden kostnadene påløper (motsatt sammenstilling). For regnskapsåret 2015 er prinsippet om motsatt sammenstilling benyttet også ved årets slutt i henhold til SRS 10 av august 2015. Tidligere er hele årets bevilgning inntektsført ved årets slutt.

Den andelen av inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som benyttes til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler som balanseføres, inntektsføres ikke på anskaffelsestidspunktet, men avsettes i balansen på regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

I takt med kostnadsføringen av avskrivninger av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler inntektsføres et tilsvarende beløp fra avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Periodens inntektsføring fra avsetningen resultatføres som inntekt fra bevilgninger. Dette medfører at kostnadsførte avskrivninger inngår i virksomhetens driftskostnader uten å få resultateffekt.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i takt med at aktivitetene utføres.

Pensjoner

SRS 25 Ytelser til ansatte legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Det er følgelig ikke gjort beregning eller avsetning for eventuell over-/underdekning i pensjonsordningen som tilsvarende NRS 6. For beregning av årets pensjonskostnad legges det til grunn en sjablongmessig sats for beregning av pensjonspremie. Denne mottas fra SPK og baserer seg på beste estimat for virksomheten.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av virksomheten. Med varig menes utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelig menes enkeltstående anskaffelser (kjøp) med anskaffelseskost på kr 30.000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

Kontorinventar og datamaskiner (PCer, servere m.m.) med utnyttbar levetid på 3 år eller mer er balanseført som egne grupper.

Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved en eventuell bruksendring, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Statens kapital

Statens kapital består av virksomhetskapskapital, avregninger og statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler i henhold til oppdatert SRS 1 Oppstillingsplaner for resultatregnskap og balanse av august 2015. Avsnittet viser statens samlede finansiering av virksomheten. Dette representerer en endring fra tidligere der avregninger og statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler var klassifisert som gjeld.

Avregninger

For bruttobudsjetterte virksomheter er nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler, finansiert av avregnet med statskassen. Bruttobudsjetterte virksomheter presenterer ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i avregnet med statskassen.

Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler

Balanseført verdi av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler har motpost i regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

Kontantstrømoppstilling

Det er ikke utarbeidet kontantstrømoppstilling. Tilnærmet lik informasjon er presentert i artskontorrapporteringen som en del av årsregnskapet.

Selvassurandørprinsippet

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Note 1 Driftsinntekter

	201512	201412			
Inntekt fra bevilgninger					
Årets bevilgning	439 319 417	439 459 054			
- brutto benyttet til investeringer i immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-7 152 907	-6 108 461			
+ utsatt inntekt fra forpliktelse knyttet til investeringer (avskrivninger)	11 807 054	16 117 953			
+ inntekt til pensjoner	56 213 474	56 982 942			
Restforpliktelse avgang anleggsmidler	26 800				
<i>Sum inntekt fra bevilgninger</i>	500 213 837	506 451 488			
Salgs- og leieinntekter					
Salgsinntekt tjenester, avgiftsfri	731 936	705 877			
Hus-/fremleieinntekter, egne/andre leide bygg	1 774 000	1 774 000			
Tilfeldige inntekter	0	29 172			
Motpost tilfeldige inntekter	0	-29 172			
<i>Sum salgs- og leieinntekter</i>	2 505 936	2 479 877			
Sum driftsinntekter	502 719 773	508 931 365			
Grunnlag for inntektsføring av utgiftsbevilgning					
Kapittel og post	Kontantprinsippet				Periodiseringsprinsippet
	Utgiftsbevilgning (samlet tildeling)	Inntektsbevilgning	Rapportert inntekt	Maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring	Inntektsført bevilgning
0051.01/3051.01/3051.02	462 250 000	2 600 000	2 505 936	459 744 064	
Sum				459 744 064	432 166 509

Denne tabellen viser mottatte bevilgninger etter kontantprinsippet sammenholdt med inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet etter periodiseringsprinsippet.

Kolonnen for utgiftsbevilgning består av bevilgninger overført fra foregående budsjettår og årets bevilgninger, redusert for avgitte belastningsfullmakter. Kolonnen for inntektsbevilgning viser eventuelle inntektskrav, og beløpet reduserer grunnlaget for inntektsføring. Kolonnen for rapportert inntekt viser inntekter rapportert til statsregnskapet ved årsslutt. Ved beregning av maksimalt grunnlag for inntektsføring er utgiftsbevilgningen redusert med det laveste av beløpene i kolonnen for henholdsvis inntektsbevilgning eller rapportert inntekt.

Inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet kan aldri overskride beløpet som fremgår i kolonnen maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring. Inntektsført bevilgning i virksomhetsregnskapet følger prinsippet om motsatt sammenstilling. Det vil si at inntekt fra bevilgning skal sammenstilles med påløpte kostnader i perioden. Mottatte belastningsfullmakter er inntektsført med trukket beløp.

Note 2 Lønn og sosiale kostnader

	201512	201412
Lønninger	273 233 488	267 216 703
Feriepenger	33 418 339	33 652 460
Arbeidsgiveravgift	48 334 353	47 410 611
Pensjonskostnader*	43 695 657	44 384 744
Sykepenger og andre refusjoner	-11 349 416	-11 787 814
Andre ytelser	6 029 190	6 373 457
Sum lønn og sosiale kostnader	393 361 611	387 250 162
Antall årsverk:	445	453
Kostnad per årsverk	883 760	854 235

* Nærmere om pensjonskostnader

Riksrevisjonen betaler ikke selv pensjonspremie til Statens pensjonskasse (SPK), og kostnad til premie er heller ikke dekket av virksomhetens bevilgning. Premie dekkes i samsvar med sentral ordning i staten.

Det er i regnskapet lagt til grunn en estimert sats for beregning av pensjonskostnad.

Premiesatsen for 2015 er av SPK estimert til 17,55 prosent. Benyttet premiesats for 2014 var 17,85 prosent.

Note 3 Immatrielle eiendeler

	Rettigheter mv.	Sum
Anskaffelseskost per 01.01.2015	41 343 286	41 343 286
Tilgang 2015	883 560	883 560
Anskaffelseskost 201512	42 226 846	42 226 846
Akkumulerte avskrivninger per 01.01.2015	11 148 973	11 148 973
Ordinære avskrivninger i 2015	4 641 152	4 641 152
Balanseført verdi 201512	26 436 722	26 436 722
Avskrivningssatser (levetider)	5 år, 10 år / lineært	

Note 4 Varige driftsmidler

	Maskiner, transportmidler	Driftsløsøre, inventar, verktøy o.l.	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2015	813 354	74 110 395	74 923 749
Tilgang i 2015	0	6 269 347	6 269 347
Avgang anskaffelseskost i 2015	0	-26 800	-26 800
Anskaffelseskost 201512	813 354	80 352 943	81 166 297
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2015	662 381	51 060 638	51 723 019
Ordinære avskrivninger i 2015	39 169	7 126 733	7 165 902
Balanseført verdi 201512	111 803	22 165 572	22 277 375
Avskrivningssatser (levetider)	3–15 år lineært	3–15 år lineært	

Note 5 Andre driftskostnader

	201512	201412
Husleie	35 977 175	36 547 292
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	300 346	431 065
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	9 080 914	9 148 529
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	403 280	415 081
Mindre utstyrsanskaffelser	819 972	640 749
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 466 571	1 344 457
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	14 295 483	17 960 988
Reiser og diett	17 070 149	17 111 253
Kompetanseheving, utdanning, kurs og konferanser	5 510 151	5 218 658
Trykksaker	1 226 309	1 769 246
Møter	3 348 113	3 878 050
Øvrige driftskostnader	8 080 332	11 103 450
Sum andre driftskostnader	97 578 794	105 568 817

Oversikt over årlige leibeløp i henhold til leieavtaler	Varighet mellom ett og fem år	Varighet over fem år	Sum
Husleieavtaler med årlig leie på over 1 million kroner (opprinnelig kontraktsbeløp, ikke prisjustert)		4	23 841 560
Sum leieavtaler			23 841 560

Note 6 Finansinntekter og finanskostnader

	201512	201412
Finansinntekter		
Agiogevinst	35 089	22 602
Sum finansinntekter	35 089	22 602
Finanskostnader		
Rentekostnad	797	310
Agiotap	6 606	16 725
Sum finanskostnader	7 403	17 035

Grunnlag beregning av rentekostnad på investert kapital			
	201512	201412	Gjennomsnitt i perioden
Balanseført verdi immaterielle eiendeler	26 436 722	30 194 313	28 315 517
Balanseført verdi varige driftsmidler	22 277 375	23 200 730	22 739 053
Sum	48 714 097	53 395 043	51 054 570

Antall måneder på rapporteringstidspunktet:		12
Gjennomsnittlig kapitalbinding i år 2015:		51 054 570
Fastsatt rente for år 2015 (rundskriv R-1/2015):		2,05 %
Beregnet rentekostnad på investert kapital:		1 046 619

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2015	31.12.2014	Endring
A) Avregning med statskassen			
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	26 436 722	30 194 313	-3 757 591
Varige driftsmidler	22 277 375	23 200 730	-923 355
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-48 714 097	-53 395 043	4 680 946
<i>Sum</i>	0	0	0
Finansielle anleggsmidler			
Andre fordringer	5 441 465	5 998 924	-557 458
<i>Sum</i>	5 441 465	5 998 924	-557 458
Omløpsmidler			
<i>Sum</i>	0	0	0
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Avsetninger langsiktige forpliktelser	-1 000 000	-1 000 000	0
<i>Sum</i>	-1 000 000	-1 000 000	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	0	-13 768	13 768
Skyldig skattetrekk	-13 653 453	-14 393 650	740 197
Skyldige offentlige avgifter	-7 612 993	-7 175 015	-437 978
Avsatte feriepenger	-33 295 686	-32 417 307	-878 379
Annen kortsiktig gjeld	-19 937 683	-18 854 349	-1 083 334
<i>Sum</i>	-74 499 815	-72 854 089	-1 645 726
Avregnet med statskassen	-70 058 349	-67 855 165	-2 203 184
Avstemming av endring avregnet med statskassen			
Konsernkonto utbetaling			-440 244 054
Konsernkonto innbetaling			14 595 927
<i>Netto trekk konsernkonto</i>			-425 648 126
+ Utbetaling tilskuddsforvaltning og andre overføringer			21 500 000
+ Inntektsført fra bevilgning (underkonto 1991 og 1992)			439 319 417
- Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (underkonto 1985 og 1986)			-41 564 329
+ Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (underkonto 1987)			8 596 223
<i>Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto</i>			2 203 184
Resultat av periodens aktiviteter før avregning med statskassen			0
Sum endring avregnet med statskassen			2 203 184

**Note 7B Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen
(bruttobudsjetterte virksomheter)**

	201512	201412	Endring
	Spesifisering av bokført avregning med stats- kassen	Spesifisering av rappor- tert mellom- værende med stats- kassen	
B) Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen			
Omløpsmidler			
Andre fordringer	5 441 465	671 271	4 770 194
Sum	5 441 465	671 271	4 770 194
Annen langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	-1 000 000	-1 000 000	0
Sum	-1 000 000	-1 000 000	
Kortsiktig gjeld			
Skyldig skattetrekk	-13 653 453	-13 653 453	0
Skyldige offentlige avgifter	-7 612 993	-13 160	-7 599 833
Avsatte feriepenger	-33 295 686	0	-33 295 686
Annen kortsiktig gjeld	-19 937 683	0	-19 937 683
Sum	-74 499 815	-13 666 613	-60 833 202
Sum	-70 058 349	-13 995 341	-56 063 008

Note 10 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	201512	201412
Tilskudd og stønader fra staten til andre	21 500 000	0
Sum utbetalinger av tilskudd til andre	21 500 000	0

Note 14 Andre kortsiktige fordringer

	201512	201412
Reiseforskudd	176 255	46 438
Personallån	480 016	254 785
Andre fordringer på ansatte	15 000	-55 056
Forskuddsbetalte kostnader	3 900 152	4 660 803
Fordring, NAV refusjoner	870 042	1 091 954
Sum andre kortsiktige fordringer	5 441 465	5 998 924

Note 18 Annen kortsiktig gjeld

	201512	201412
Skyldig lønn	-621 366	-652 336
Påløpte lønnskostnader (overtid, fleksitid m.m.)	-19 049 913	-17 415 917
Påløpte kostnader	-266 405	-786 096
Sum annen kortsiktig gjeld	-19 937 683	-18 854 349

Formålsregnskap

Formålsregnskap									
Beløp i 1.000 NOK	SUM	Regnskaps- revisjon	Forvaltnings- revisjon	Selskaps- kontroll	Andre rev. faglige utgifter	Internasjonal	Kompetanse- utvikling	Felles støtte- funksjoner og ledelse	Felleskost- nader
Inntekter	-2 533	0	0	0	0	-732	0	-1 801	0
Lønn og sosiale utgifter	393 362	136 748	54 028	21 762	51 700	16 566	21 343	86 821	4 394
Andre drifts- kostnader	109 386	11 072	4 539	1 069	3 097	6 559	6 747	26 861	49 443
SUM	500 215	147 820	58 567	22 831	54 797	22 393	28 090	111 881	53 837
%-vis fordeling 2015		30 %	12 %	5 %	11 %	4 %	6 %	22 %	11 %
%-vis fordeling 2014		28 %	11 %	4 %	10 %	4 %	6 %	25 %	11 %
%-vis fordeling 2013		28 %	12 %	3 %	12 %	4 %	6 %	24 %	11 %

Formålsregnskapet viser hvordan kostnadene i regnskapet fordeler seg på Riksrevisjonens ulike formål. Felles støttefunksjoner og ledelse inkluderer avskrivingskostnader for inventar, ikt-utstyr, programvare m.m. Formålet felleskostnader viser kostnadene ved virksomhetens felles infrastruktur (lokaler, ikt-utstyr) og andre felleskostnader som videreformidles av administrasjonen til hele organisasjonen (telefonutgifter, porto, kantine m.m.).

Det er en markert nedgang i den andelen felles støttefunksjoner og ledelse utgjør av Riksrevisjonens totale kostnader i 2015 sammenlignet med tidligere år. Dette skyldes hovedsakelig at det i 2015 ble innført nettoføringsordning for merverdiavgift og at denne ordningen har hatt størst innvirkning på den type kostnader som regnskapsføres på disse formålene samt at avskrivningskostnadene for disse formålene er lavere i 2015 enn i tidligere år.

Budsjett

Konto- gruppe	Konto- klasse	Tekst	Årsbudsjett 2015	Årsregnskap		
				Regnskap per 31.12	Avvik (Periodisert budsjett- Regnskap)	%-vis forbruk ift total- budsjett
30		Inntektsført bevilgning	-459 650 000	-439 319 417	-20 330 583	96 %
30		Driftsbevilgning til investering	11 254 000	7 152 907	4 101 093	64 %
30		Avskrivninger	-16 000 000	-11 833 854	-4 166 146	74 %
30		Pensjon arbeidsgivers andel (15,55%)	-39 652 000	-43 695 657	4 043 657	110 %
30		Pensjon, medlemsandel (2%)	-5 100 000	-5 571 194	471 194	109 %
30		AGA pensjonspremie	-6 292 000	-6 946 623	654 623	110 %
	3	Inntekt fra bevilgning	-515 439 999	-500 213 837	-15 226 163	97 %
31		Salgsinntekt, avgiftsfri	-800 000	-731 936	-68 064	91 %
36		Leieinntekt og annen driftsinntekt	-1 800 000	-1 774 000	-26 000	99 %
	3	Driftsinntekter	-2 600 000	-2 505 936	-94 064	96 %
10		Kjøp av programvare o.l	3 139 000	883 560	2 255 440	28 %
12		Kjøp av transportmidler, inventar, maskiner m.v.	8 115 000	6 269 347	1 845 653	77 %
	1	Kjøp av eiendeler	11 254 000	7 152 907	4 101 093	64 %
50		Lønn faste stillinger (inkl. pensjon medl.andel 2%)	301 383 000	302 647 204	-1 264 204	100 %
			2 000 000	4 004 624	-2 004 624	200 %
51		Lønn midlertidige stillinger	0	663 094	-663 094	-
53		Annen oppgavepliktig godtgjørelse	87 944 000	92 030 009	-4 086 009	105 %
54		Arbeidsgiveravgift og pensjonspremie	0	-11 349 416	11 349 416	-
58		Offentlig refusjon vedrørende arbeidskraft	5 634 000	5 366 096	267 904	95 %
59		Annen personalkostnad				
	5	Personalkostnader	396 961 000	393 361 611	3 599 389	99 %
60		Avskrivninger	16 000 000	11 807 054	4 192 946	74 %
63		Kostnad lokaler	46 835 000	45 058 089	1 776 911	96 %
64		Leie maskiner, inventar o.l.	1 410 000	1 466 571	-56 571	104 %
65		Verktøy, inventar og driftsmateriale	570 000	819 972	-249 972	144 %
66		Reparasjon og vedlikehold	1 585 000	703 626	881 374	44 %
67		Kjøp av eksterne tjenester	15 359 000	14 295 483	1 063 517	93 %
68		Kontorkostnad, trykksak o.l.	15 460 000	14 026 886	1 433 114	91 %
69		Telefon, porto o.l.	3 800 000	3 032 648	767 352	80 %
70		Kostnad egne transportmidler	37 000	14 126	22 874	38 %
71		Kostnad og godtgjørelse for reiser, diett, bil o.l.	19 150 000	17 070 149	2 079 851	89 %
			240 000	444 261	-204 261	185 %
73		Profilering, informasjon og representasjon	568 000	562 673	5 327	99 %
			65 000	57 510	7 490	88 %
74		Kontigenter og gaver	0	26 800	-26 800	-
77		Annen kostnad	0	-35 089	35 089	-
78		Tap o.l.	0	7 403	-7 403	-
80		Finansinntekt				
81		Finanskostnad				
	6,7,8	Andre driftskostnader	121 079 000	109 358 162	11 720 838	90 %
		Sum driftsinntekter	-2 600 000	-2 505 936	-94 064	96 %
		Sum investeringer	11 254 000	7 152 907	4 101 093	64 %
		Sum driftskostnader	518 040 000	502 719 773	15 320 227	97 %

Inntekt fra bevilgning sett i sammenheng med regnskapets utgiftsside viser at Riksrevisjonen har en bevilgning som er mer enn tilstrekkelig til å dekke virksomhetens kostnader i 2015 og virksomheten har også i 2015 et mindreforbruk i forhold til bevilgningen.

Når det gjelder investeringer, viser regnskapet at Riksrevisjonen har et underforbruk på 4,1 mill. kroner sammenlignet med periodisert budsjett. Mange av de planlagte investeringene i 2015 har sammenheng med at virksomheten flytter inn i nye lokaler i 2016 og de investeringene de investeringene som ikke har blitt gjennomført i 2015, er utsatt til 2016.

Når det gjelder personalkostnader viser disse et mindreforbruk på 3,6 mill. kroner i forhold til periodisert budsjett. Mindreforbruket omfatter også inntektsførte lønnsrefusjoner på 11,3 mill. kroner, noe som innebærer at lønnsrefusjonene i 2015 i liten grad utgjør en økonomisk buffer for virksomheten ettersom refusjonene fortløpende benyttes til å dekke virksomhetens lønnskostnader.

De øvrige driftskostnadene viser et mindreforbruk på ca. 11,7 mill. kroner i forhold til periodisert budsjett. Mindreforbruket skyldes i stor grad at reinvesteringstakten i driftsmidler er lavere enn den avskrivningstakten som var lagt til grunn. I tillegg er kostnader til reise budsjettet for høyt. Kostnadene til lokaler, kjøp av konsulenttjenester og kontortjenester er også noe lavere enn budsjettet og bidrar til at virksomheten får et mindreforbruk i 2015.

Til Stortingets Presidentskap

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Riksrevisjonen for 2015, som består av driftsregnskap, pliktige budsjettopplysninger og noter.

Kollegiet og ledelsens ansvar for årsregnskapet

Kollegiet og ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for slik intern kontroll som kollegiet og ledelsen finner nødvendig for å utarbeide årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, instruksen for revisor oppnevnt av Stortingets Presidentskap for å revidere Riksrevisjonens regnskap og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for virksomhetens utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettvise bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet for Riksrevisjonen avgitt i samsvar med regelverket for statlig regnskapsførsel.

Oslo, 11. mars 2016
ERNST & YOUNG AS

Kjetil Andersen
statsautorisert revisor

Til Stortingets Presidentskap

Riksrevisjonens beretning

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert Riksrevisjonens samlede årsregnskap for 2015. Årsregnskapet består av ledelseskomentarer, resultatoppstilling, balanseoppstilling, regnskapsprinsipper og noter.

Kollegiets ansvar for årsregnskapet

Virksomhetens ledelse er ansvarlig for at årsregnskapet gir en dekkende fremstilling i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring i Norge, herunder anbefalte statlige regnskapsstandarder (SRS), og for slik intern kontroll som ledelsen finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, instruksen for revisor oppnevnt av Stortingets Presidentskap for å revidere Riksrevisjonens regnskap og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for virksomhetens utarbeidelse av årsregnskapet, med det formål å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er Riksrevisjonen samlede årsregnskap for regnskapsåret som ble avsluttet 31. desember 2015 i det alt vesentlige utarbeidet i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring i Norge, og gir i det alt vesentlige en dekkende fremstilling av den finansielle stillingen per 31. desember 2015, og av resultater for det avsluttede regnskapsåret i samsvar med anbefalte statlige regnskapsstandarder (SRS) i Norge.

Oslo, 11. mars 2016

ERNST & YOUNG AS

Kjetil Andersen

statsautcrisert revisor

Til kollegiet i Riksrevisjonen
v/kollegiets leder Per Kristian Foss

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Oslo Atrium, P O Box 20, NO-0051 Oslo
Foretaksregisteret: NO 976 389 367 MVA
TEL: +47 24 00 24 00
Fax: +47 24 00 24 01
www.ey.no

Medlemmer av Den norske Revisorforening

Oslo, 11. mars 2016

Kommentarer ved avslutningen av revisjonen for 2015

I forbindelse med avslutningen av revisjonen av Riksrevisjonens regnskap for 2015 ønsker vi å oppsummere vår revisjon av Riksrevisjonens regnskap for 2015.

Vi vil presisere at de forholdene som omtales i dette brevet bare er dem vi er blitt oppmerksom på i løpet av revisjonen og som vi oppfatter som vesentlige. Brevet gir således ikke nødvendigvis en fullstendig oversikt over alle svakheter eller forbedringsmuligheter som måtte foreligge.

Revisjonens angrepsmåte og omfang

Formålet med revisjonen har vært å gjøre oss i stand til å avgi en uttalelse om hvorvidt årsregnskapet er avgitt i samsvar med statlig regnskapsføring.

Revisjonen er utført i samsvar med lov, instruksen for revisor oppnevnt av Stortingets Presidentskap for å revidere Riksrevisjonens regnskap og god revisjonsskikk i Norge, herunder revisjonsstandarder vedtatt av Den norske Revisorforening. Som en del av revisjonen har vi foretatt en kontroll av utvalgte deler av det materialet som underbygger informasjonen i årsregnskapet, vurdert de benyttede regnskapsprinsipper, samt foretatt en vurdering av innholdet i og presentasjonen av årsregnskapet.

I tillegg til selve regnskapsoppstillingen har vi gjennomgått rutiner som påvirker regnskapet. Dette er primært rutiner knyttet til:

- Lønn
- Reiseregninger
- Innkjøp
- Regnskapsavleggelsen

Regnskapet er avlagt basert på kontantprinsippet som benyttes i statens regnskaper. Riksrevisjonen utarbeider også regnskap etter Statens regnskapsstandard for interne formål som også er gjenstand for vår gjennomgang.

Oppsummering og konklusjon

Vi har i vår revisjon ikke avdekket noen vesentlige svakheter i Riksrevisjonens etablerte rutiner. Årsregnskap for 2015 er etter vår mening utarbeidet i overensstemmelse med regelverk om statlig regnskapsføring.

Vi mener også at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger.

Vi har utstedt en ren revisjonsberetning uten forbehold eller presiseringer. Kopi av revisjonsberetningen følger vedlagt. Sammen med revisjonsberetningen vil vi sende en kopi av dette brevet til Stortingets Administrasjon.

Vi står gjerne til disposisjon dersom det er spørsmål til brevet eller kollegiet ønsker å diskutere noen av våre kommentarer nærmere.

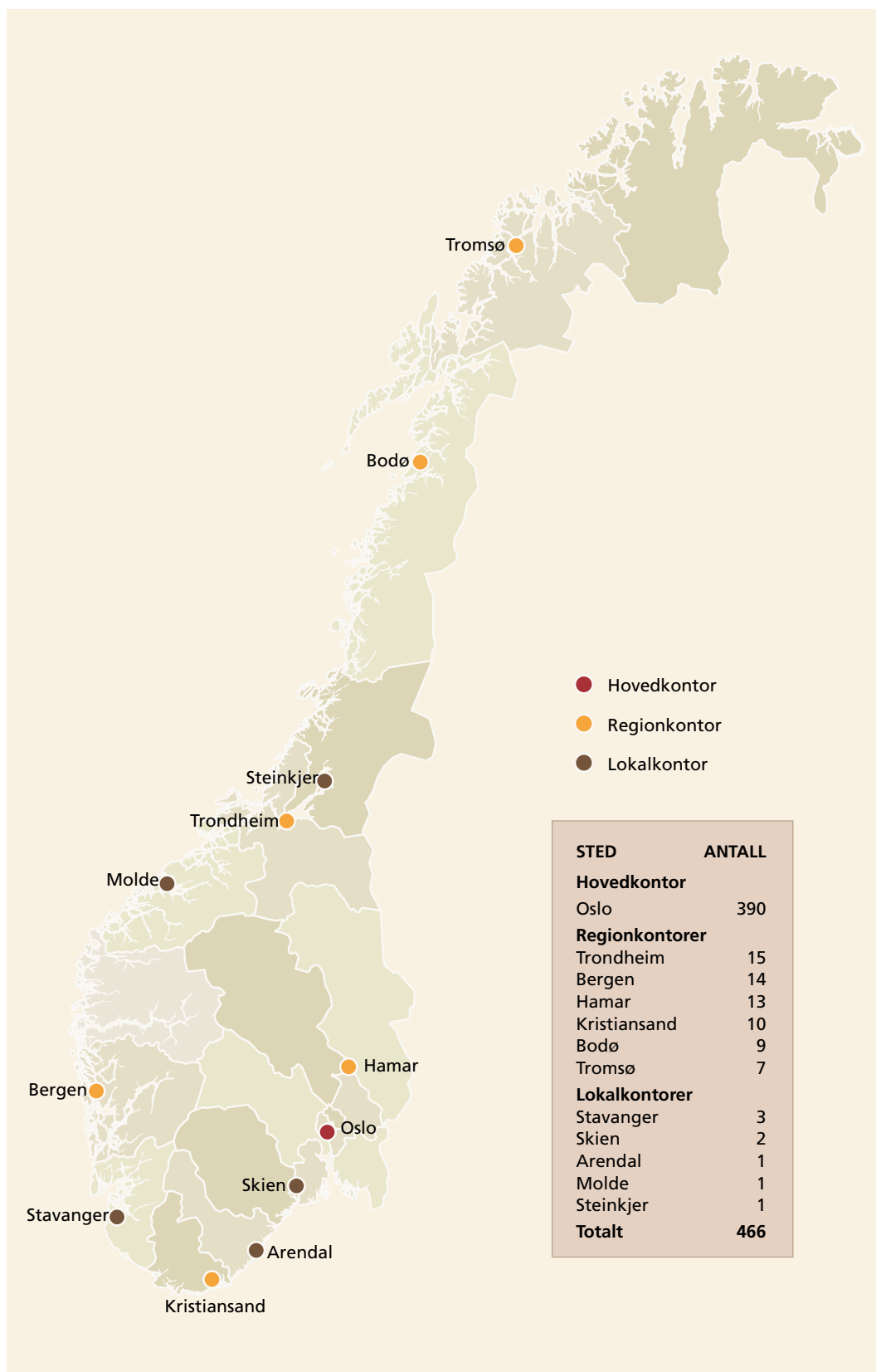
Med vennlig hilsen
ERNST & YOUNG AS

Kjetil Andersen
statsautorisert revisor

Kopi: Stortingets administrasjon

Vedlegg 3: Lokalisering av medarbeiderne i Riksrevisjonen per 31. desember 2015

Vedlegg 4: Riksrevisjonens rapportering til Stortinget i 2015

Oversendt Stortinget	Dokumentnummer	Tittel
16.02.2015	Dokument 3:5 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning
05.03.2015	Administrativ rapport 1 2015 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av arbeid med gevinstrealisering i statlige IKT-prosjekter
15.04.2015	Dokument 3:6 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid for økt oljeutvinning fra modne områder på norsk kontinentalsokkel
21.05.2015	Dokument 3:7 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med samfunnssikkerhet
21.05.2015	Dokument 3:8 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av studiegjennomføringen i høyere utdanning
21.05.2015	Dokument 3:9 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland
29.06.2015	Dokument 3:10 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandling i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
29.06.2015	Dokument 3:11 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av offentlig folkehelsearbeid
29.09.2015	Dokument 3:12 (2014–2015)	Riksrevisjonens undersøkelse av styring av pleieressursene i helseforetakene
21.10.2015	Dokument 1 (2015–2016)	Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2014
21.10.2015	Dokument 3:1 (2015–2016)	Riksrevisjonens oppfølging av forvaltningsrevisjoner som er behandlet av Stortinget
17.11.2015	Dokument 3:2 (2015–2016)	Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statlige selskaper for 2014
24.11.2015	Dokument 3:3 (2015–2016)	Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid for å sikre god luftkvalitet i byområder
24.11.2015	Dokument 3:4 (2015–2016)	Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med energieffektivitet i bygg

Vedlegg 5: Påbegynte forvaltningsrevisjoner som videreføres i 2016

Arbeids- og sosialdepartementet

Arbeidsmiljøkriminalitet
Sosial dumping i offentlige anskaffelser
NAVs forvaltning av arbeidsrettede tiltak

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

(ingen)

Finansdepartementet

Riksrevisjonens undersøkelse om beskatning av utenlandske arbeidstakere og næringsdrivende (overlevert Stortinget 10. mai 2016)

Forsvarsdepartementet

Fregattvåpenet – operativ evne og mulige konsekvenser
Forvaltning og vedlikehold av forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg

Helse- og omsorgsdepartementet

Riksrevisjonens undersøkelse av ressursutnyttelse og kvalitet i helsetjenesten etter innføringen av samhandlingsreformen (overlevert Stortinget 12. januar 2016)
Medisinsk koding i spesialisthelsetjenesten
Effektiviteten i bildediagnostiske tjenester

Justis- og beredskapsdepartementet

(ingen)

Klima- og miljødepartementet

Vannforvaltning
Resultater av klima- og skogsatsingen i utviklingsland

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Riksrevisjonens undersøkelse av digitalisering av kommunale tjenester (overlevert Stortinget 12. januar 2016)
Konsulentbruk i staten
Arkiverings- og journalføringspraksis, innsyn og åpenhet i statsforvaltningen

Kulturdepartementet

Digitalisering av kulturarven

Kunnskapsdepartementet

Riksrevisjonens undersøkelse av styresmaktene sitt arbeid for å auke talet på læreplassar (overlevert Stortinget 10. mai 2016)
Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av ungdom utenfor opplæring og arbeid (overlevert Stortinget 15. mars 2016)

Landbruks- og matdepartementet

Riksrevisjonens undersøkelse av arbeidet til styresmaktene for å nå måla om økologisk landbruk (overlevert Stortinget 16. februar 2016)

Nærings- og fiskeridepartementet

Riksrevisjonens undersøkelse av såkornfondenes resultater (overlevert Stortinget 16. februar 2016)

Olje- og energidepartementet

(ingen)

Samferdselsdepartementet

Riksrevisjonens undersøkelse om effektivitet i vedlikehold av jernbanenettet (overlevert Stortinget 15. mars 2015)

Tunnelsikkerhet på veinettet

Effekt av investeringer i jernbane

Utenriksdepartementet

(ingen)

Vedlegg 6: Orientering om INTOSAI Development Initiative – IDI

INTOSAI Development Initiative (IDI) er et utviklingsorgan for riksrevisjoner i utviklingsland. IDI bidrar til å bedre revisjonskapasiteten i mer enn 140 riksrevisjoner i utviklingsland gjennom behovsbaserte, målrettede og bærekraftige utviklingsprogrammer. Virksomheten omfatter kompetanseutvikling for ledere og ansatte, organisasjonsutvikling og styrking av institusjonell kapasitet. IDI er en integrert del av INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institutions), verdenssammenslutningen av riksrevisjoner, som har 192 medlemmer.

Riksrevisjonen overtok ansvaret for IDI i 2001. Overtakelsen ble godkjent av Stortinget, jf. Dokument 3:14 (1997–98) og Innst. S. nr. 8 (1998–99), og INTOSAI's øverste organ (kongressen) i 1998. I Norge er IDI organisert som en stiftelse med et styre, et sekretariat og, fram til utgangen av 2015, en rådgivende komité.

IDI's styre hadde i 2015 ni medlemmer. Riksrevisjonens leder er styreleder or IDI, og tre av de øvrige styremedlemmene kommer fra ledelsen i Riksrevisjonen. De andre styremedlemmene er riksrevisorer i Canada, Nederland, Storbritannia, Sverige og Zimbabwe. INTOSAI's generalsekretær og formannen i INTOSAI's hovedkomité for kapasitetsutvikling er observatører til styret. IDI's styre evaluerte i 2015 styringsstrukturen i IDI, inkludert sammensetningen av styret og styrets ansvar og rolle. På bakgrunn av evalueringen vil de gjøre enkelte justeringer i styret. De vil blant annet øke antallet styremedlemmer og sikre en bedre representasjon fra riksrevisjoner i utviklingsland. Riksrevisjonens leder er styremedlem i INTOSAI i kraft av å lede den riksrevisjonen som er vertskap for IDI.

IDI-sekretariatet holder til i Riksrevisjonens lokaler i Oslo. Hovedoppgaven for sekretariatet er å planlegge og gjennomføre utviklingsprogrammer. Sekretariatet har fire arbeidsspråk – arabisk, engelsk, fransk og spansk – og en internasjonal stab.

I 2009 ble det inngått en samarbeidsavtale mellom INTOSAI og 15 giverorganisasjoner. I dag er antallet giverorganisasjoner 23. Gjennom samarbeidet deltar riksrevisjoner og givere i et felles framstøt for å oppnå en mer strategisk tilnærming og økt støtte til styrking av riksrevisjoner i utviklingsland. INTOSAI-giversekretariatet rapporterer til styringsgruppen for samarbeidet og inngår som en integrert del av IDI-sekretariatet. I 2015 ble samarbeidet grundig evaluert, og det er forventet at fokusområdene til samarbeidet og sekretariatet vil bli justert i løpet av 2016.

IDI er under stadig utvikling, og IDI's strategiske plan for perioden 2014–2018 gir den strategiske retningen for IDI's arbeid de neste årene. Ut over IDI's tradisjonelle arbeidsområder gir planen organet mandat til å arbeide bilateralt med de svakeste riksrevisjonene i verden og gjennomføre kapasitetsutviklingsprosjekter basert på full kostnadsfinansiering i tillegg til i økende grad å arbeide med utvikling av institusjonell kapasitet (inkludert sentrale temaer som riksrevisjoners uavhengighet).

IDI gjennomfører regelmessige og omfattende analyser av utviklingsbehovet i riksrevisjoner og INTOSAI-regioner. Analysene har gitt et godt grunnlag for å planlegge og gjennomføre nye utviklingsprogrammer.

I 2014 kartla IDI riksrevisjonenes behov for støtte gjennom en global undersøkelse. Resultatene av undersøkelsen, og dessuten de finansielle midlene og menneskelige ressursene som er tilgjengelige, er styrende for innholdet i de nye programmene som vil bli tilbudt riksrevisjonen i utviklingsland i årene som kommer. På bakgrunn av behovskartleggingen fra 2014 justerte IDI i løpet av 2015 programporteføljen sin, og i løpet av 2016 vil organet lansere åtte nye programmer for riksrevisjonene i utviklingsland.

IDI legger til grunn at utviklingsprogrammene skal resultere i varige forbedringer. Partnerskap brukes i stor utstrekning for å sikre resultater. De fleste IDI-programmene gjennomføres i samarbeid med INTOSAIs fagkomiteer og arbeidsgrupper, som utvikler standarder og veiledninger, og som kan bidra med ekspertise i programmene. IDI fremmer likestilling mellom kjønnene i sine programmer. I 2015 var 41 prosent av deltakerne i IDIs programmer kvinner, noe som tilsvarer nivået i 2014. Andelen kvinnelige deltakere har imidlertid økt gradvis de siste fem årene, og IDI vil fortsette å jobbe for å øke kvinneandelen framover. Totalt 116 riksrevisjoner fra utviklingsland deltok i IDIs utviklingsprogrammer i 2015. En rekke giverorganisasjoner og riksrevisjoner fra utviklede land deltok også i programmene (de dekket selv kostnadene ved å delta).

I 2015 var det mer enn 1100 deltakere i IDIs programmer, og mer enn 400 av disse deltok i ulike sertifiseringsprogrammer. IDI legger stor vekt på å styrke ledelsesfunksjonen i riksrevisjoner, fordi dyktig og strategisk ledelse er en forutsetning for uavhengige og effektive riksrevisjoner. Deltakelse på ledernivå er også viktig for å sikre eierskap til IDIs programmer og for å sikre at de ressursene som er nødvendige for å gjennomføre programmene, er tilgjengelige. 119 ledere i riksrevisjonene i utviklingsland deltok i 2015 i IDIs programmer.

Innføring og implementering av INTOSAIs nye internasjonale revisjonsstandarder for riksrevisjoner var det viktigste satsningsområdet for IDI også i 2015. Standardene er samlet i et omfattende ISSAI-rammeverk (ISSAI – International Standards of Supreme Audit Institutions).

Standardene omfatter krav til riksrevisjoners mandat, organisering, metodikk osv. Riksrevisjoner i utviklingsland har gjennomgående et stort behov for støtte til å innføre ISSAI-ene i sin revisjon. 3i-programmet (ISSAI Implementation Initiative) har i løpet av perioden 2012–2015 lagt til rette for kartlegging av situasjonen i de enkelte land og har dessuten utdannet et betydelig antall spesialister i analyse av utviklingsbehov og veiledning ved innføring av standarder. Det har blitt utviklet kartleggingsverktøy, og i 2012 startet opplæring av spesialister på engelsk. I 2015 startet også opplæring på arabisk, fransk og spansk. Andre viktige programmer som ble gjennomført i 2015, er blant andre it-revisjon, revisjon av offentlig gjeld, riksrevisjoners rolle i bekjempelse av korrupsjon, riksrevisjoners samspill med omverdenen, opplæring i bruk av e-læring, revisjon av FNs bærekraftige, felles forvaltningsrevisjoner i opplæringsøyemed, utviklingen av et globalt resultatmålingsverktøy for riksrevisjoner og opplæring av giverorganisasjoner i hvordan de best kan støtte riksrevisjoner.

Arbeidet med kontinuerlig å forbedre planleggingen og rapporteringen av resultatoppgjør i IDI fortsatte i 2015. Et felles resultatrammeverk for hele IDI er inkludert

i IDIs strategiske plan. Virksomhetsrapporteringen er betydelig endret for å sikre en mer integrert rapportering som er knyttet opp mot de strategiske målene.

Det har også vært gjort store fremskritt i samarbeidet mellom INTOSAI og giverne. Databasen for utviklingsprosjekter som gjelder riksrevisjoner, blir mye brukt, og den har nå 402 registrerte prosjekter og har hatt besøk av brukere fra 194 land. En av målsettingene med samarbeidet er å sikre økt og mer effektiv støtte til riksrevisjoner i utviklingsland. INTOSAI-giversekretariatet har i økende grad blitt et kompetansesenter som både riksrevisjoner, givere, internasjonale organisasjoner og andre interesserte henvender seg til for å få kunnskap og informasjon om riksrevisjoner og utviklingssamarbeid. I 2015 ble det gjennomført en evaluering av samarbeidet som i stor grad viser at de målene som er satt for samarbeidet, har blitt nådd, og at sekretariatet har gjort en svært god jobb. Det er også en del anbefalinger om hvordan samarbeidet bør videreføres, noe som sannsynligvis vil føre til en del endringer i innholdet og prioriteringene i samarbeidet framover.

Driften av IDI-sekretariatet ble i 2015 finansiert ved et tilskudd til Riksrevisjonen øremerket for IDI. En vesentlig del av IDI-sekretariatets kostnader, hovedsakelig lønns- og reisekostnader, går direkte til konkrete programaktiviteter, mens en mindre del går til intern administrasjon. Dette driftstilskuddet er en forutsetning for at Riksrevisjonen har kunnet påta seg oppgaven å være vertskap for IDI.

Tilskudd til finansiering av INTOSAI-giversekretariatet kom i 2015 fra givere i Irland, Norge (Riksrevisjonen), Sveits, Storbritannia, Frankrike, Australia og Østerrike.

Tilskudd til finansiering av IDIs kapasitetsutviklingsprogrammer kom i 2015 fra givere i Finland, Norge, Sverige, Canada, Storbritannia og USA og dessuten fra det Internasjonale fondet for landbruksutvikling (IFAD) og INTOSAI, og i tillegg kom det bidrag fra riksrevisjonene i Saudi-Arabia og Zambia. Økonomisk støtte fra givere er en forutsetning for IDIs virksomhet. IDI har hatt en stabil gruppe givere som har skaffet til veie mesteparten av midlene som trengs. En rekke riksrevisjoner ga i 2015 verdifull støtte til IDIs aktiviteter i form av tjenester. Disse tjenestene inkluderer ressurspersoner til IDIs programmer, vertskap for IDI-aktiviteter og oversetting og trykking av dokumenter. Riksrevisjonene i Norge og Brazil stiller til rådighet til sammen ett og et halvt årsverk til sekretariatet.

Nøkkeltall for IDIs kostnader i 2015 er 21,5 mill. kroner fra Riksrevisjonen som gikk med til driften av IDI-sekretariatet og kapasitetsbyggingsprosjekter, 28,5 mill. kroner fra andre givere som ble brukt direkte til programvirksomheten, og 11 mill. kroner som gikk til INTOSAI-giversekretariatet. I årsregnskapet for 2015 er forutsetningen om fortsatt drift lagt til grunn.

IDI hadde totalt 29 ansatte i 2015, og disse var fordelt på 20 årsverk ved IDI-sekretariatet, 5 årsverk ved INTOSAI-giversekretariatet i Oslo, 3 årsverk for programmedarbeidere og 1 årsverk ved INTOSAI-giversekretariatet stasjonert i INTOSAI-regioner.

Virksomheten fortsetter i 2016 med en rekke kapasitetsutviklingsprogrammer for riksrevisjoner i ulike verdensdeler og andre viktige arbeidsoppgaver som vil ta INTOSAI-giversamarbeidet videre.

1 657 493 460 65 237 5 740 612 3 808 164 11 218 9 461

241 344

Tryck: 07 Media 2016

Riksrevisjonen
Pilestredet 42
Postboks 8130 Dep
0032 Oslo

Sentralbord: 22 24 10 00
Telefaks: 22 24 10 01
postmottak@riksrevisjonen.no

www.riksrevisjonen.no

42 104 10 587 040 9 425 14 617 8663 38 121 24 060 -3 496 7 160 389